

1874
man
inset

HEINÄRANNAN OLYMPIALAISET

KYLÄKUVAUS

KIRJOITTI

WÄINÖ KATAJA

KUSTANTAJA

ARVI A. KARISTO, HÄMEENLINNA

HÄMEENLINNAN
KIRJAPAINO

KIRJAIN
KIRJAIN
KIRJAIN

HÄMEENLINNA 1914
©.-Y. HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO

Sunnuntai oli, lämmin oli. Ojalaisen pihalla, nurmella, loikoili kyläläisiä aamupäivän lämpöisessä paisteessa. Siinä mikä vatsallaan, mikä kyljellään ja mikä seljälleen köllötteli, silmät puoliummessa maailman asioista haastellen. Oli mukavaa ja lämmintä siinä makiilla. Pihan nurmi oli pehmeä ja tuoksui väkevältä vihannalta, päivä paistoi, ja pääskysel visertelivät pihan poikki ja halki lentäessään.

Vanhemmista miehistä oli joku nukahtanutkin seljälleen, ja suu oli jäänyt auki. Mutta nuoremmat juttelivat vilkkaasti paperossia poltellen. Vanhemmat kuuntelivat ja vain väliin jonkun sanan virkkoivat.

Oli luettu suurista Tukholman olympia-

laisista kisoista ja siitä juttelivat. Oli jo tullut tieto, että Hannes Kolehmainen oli juoksussa voiton vienyt.

Ja siinä nyt miesjoukossa arveltiin asiasta sinne tänne, ja niin monta oli eri mieltä kuin oli päätäkin.

— Mato se on juoksemaan, — sanoi Mäenpään poika. — Ei sitä näillä mailla semmoista juoksijaa koskaan ole ollut eikä tule olemaan. Murtomaa- ja maratonjuoksu . . .

Kaikki eivät olleet oikein selvillä, mitä juoksuja murtomaa- ja maratonjuoksut ovat, ja Mäenpään poika, joka oli käynyt kansanopistossa, selitti kaikki, ja toiset kuuntelivat.

— Tuli se aika maailmaan, kun semmoisia juoksukilpailuja rupesivat pitämään, — kummastelivat vanhemmat miehet. Ennen oli mies se, joka parhaiten työhön pystyi, — joka enimmän kuokkia kerkisi, — joka levähtämättä ja selkäänsä oikaise-

matta pisimmän aikaa jaksoi niittää tai ojaa kaivaa, — se oli mies ja sille kunnia annettiin ja arvossa pidettiin. Niin ennen. Työntekijälle kunnia annettiin eikä juoksijoille, joilla ei juostessaan mitään valmistu . . .

— Vaikka saattoi niitä olla juoksijoita ennenkin, — jatkoivat toiset vanhemmat miehet puhetta, — saattoi olla, ja olikin . . . Olisivat siinä saaneet Kolehmaisat ja muutkin kynsiä perässä pysyäkseen . . .

— Mitä joutavia, — panivat nuoremmat vastaan.

Mutta Varpumäen vanha Mikko isäntä, joka hänkin oli maannut vatsallaan ja toisten puheita kuunnellut, nousi äkkiä istuvaan asentoon, ja kiivasta miestä kun oli, niin kämmenellä reiteensä löi ja kivahti:

— Sen minä sanon, pojat, että ollapa tuo Hietalan Salomoni vielä nuorena miehenä, niin näkisitte, pojat, minkälainen se oikean miehen askel on . . . Siinä on mies, jonka

perässä Kolehmainen olisi kompastunut, olkoonpa niin hyvä juoksija kuin onkin...

Mikko kehuessaan puhui kovalla, pauhaavalla äänellä, niin että lähimpänä olevat heräsivät ja alkoivat haukotella, ja nuoret vilkastuivat Mikon tulisesta osanotosta ja innosta...

— Kyllä taitaa vaari panna omiaan, — sanoi Mäenpään poika.

— Omiaan! — kiivastui Mikko ja nousi nyt jo seisomaan. En ollut minäkään kuin vastaantulija tuolle Salomolle, vaikka ei tässä kylässä ollut yhtään, joka olisi minulle juoksussa riittänyt. Vaan tuo Salomo! Kun pimeänä syysyönä kävi Venejärvässä morsiantaan tapaamassa ja aamuksi ehti riiheen silloin kun toisetkin...

— Venejärvässä asti...! — kummastelivat nuoret miehet ja hymähtivät, — että eivätpä he sitä oikein ota uskoakseen.

Mutta nyt innostui Mikko yhä enemmän.

— Ja kerran, jolloin Herralan isännällä oli valtionajossa palkittu ori . . . Herrala ajaa tiellä alaspäin, ja Salomo sattuu tulemaan Tulkkilasta, ja osuvat yhteen tiehaarassa . . . Herrala näkee, että Salomo aikoo rattaille, niin konnannahkainen mies kun oli ja Salomon juoksijaksi tiesi . . . niin kiinnittää . . . kiinnittää oritta juoksuun . . . ja naureskelee . . . Salomo lisää myöskin vauhtia . . . Pian juoksee Herralan ori minkä kaviosta lähtee, mutta perässä pysyy Salomo, ja niin menevät saakelin kyytiä aina Sipillan kylään asti . . . Mutta juoksijaoriin rinnalla vihmoo Salomo . . . Siitä aikoinaan paljon puhuttiin ja mainittiin . . .

Joku nuoremmistakin miehistä on sattunut kuulemaan saman juoksujutun ja vakuuttaa, että totta on, mitä Varpumäen Mikko puhuu.

Mutta toiset epäilevät yhä, varsinkin Mäenpään poika ja Rantalän Alkotti, jotka

molemmiin ovat olleet kansanopistoajallaan kilpajuoksussa.

— No herättäkää Salomo . . . tuossapa se nukkuu nurmella, — sanoi Varpumäen Mikko. — Kysykää itseltään, niin kuullette . . .

Nurmella, melkein laitimmaisena makaili pitkä ja luiseva meis vatsallaan. Se oli Hietalan Salomo.

— Salomo hoi! Nukutko sinä? — huusi Mikko hänelle.

Puhuteltu nosti päätänsä merkiksi, ettei hän nukkunut.

— Nousehan selittämään näille nuorille miehille . . . ja todista äskeiset puheeni todeksi . . . Siitä Venejärven matkasta ja siitä, kun juoksit kilpaa Herralan palkitun juoksijan kanssa . . .

— Olen minä tässä teidän puheitanne kuunnellut, — alkoi Salomo puhella, ja pyrkien istumaan alkoi hän hommailla piippuunsa. — Joo, joo. Juoksija kuuluu

olevan se Kolehmainen . . . Vaan vanhaksi tässä joutuu ihminen . . . Eikä sitä minun nuoruuteni aikana juoksijaa pidetty missään arvossa . . .

Salomo puhui nukkuvalla äänellä ja vellosti.

Nuoret miehet tahtoivat tietää, olivatko Varpumäen Mikon äskeiset puheet tosia vaiko ei.

— Olivatpa nuo tosia tai ei . . . sanonpahan vain, ettei tänäaikalaisista miehistä olisi silloin minun perääni ollut . . . Kolmannellakolmatta olin silloin, hulluimmillani juoksemaan . . .

Salomo oli noussut seisomaan ja sytyteli piippuaan puhellessaan.

— Vaan siihen aikaan kun ei katsottu kelloon eikä matkaa mitattu, niin eihän siitä tullut selvää, kuinka nopea te olitte juoksemaan, — sanoi Mäenpään poika, ja Rantalan Alkotti lisäsi:

— Niin, ja kun yksin on juoksemassa, niin uskoo juoksevansa hyvinkin sukkeeraan . . .

Alkotin sukkeluudelle remahtivat muut nuoremmat miehet nauramaan, mutta Varpumäen Mikko kivahti:

— Kyllä te pojat nyt nauratte, mutta jos Salomo vieläkin pahan pään ottaa, niin juoksee tavallisesta pattijalkaisesta nuoresta miehestä . . . Näin minä vielä mennä syksynä, kun juoksimme Sipillan kylään Mäkitalon riihtä sammuttamaan . . .

Hietalan Salomo, jo vanha mies, harmajahiuksinen, seiso ja kuunteli suu kummassa irvissä. Olihan Salomo vieläkin pitkä ja hoikkanen, varsi suora ja jalat jäntevät kuin jouset, mutta mahdottomalta tuntui sittenkin, että hän nyt vielä . . . vanha, harmaapäinen mies jo . . .

— Joutavia puheita ne ovat, — sanoi Rantalan Alkotti ja lisäsi sitten pisteliäästi:

— Melkeinpä lupaan toisella jalalla, kuukkaamalla, lähteä kilpasille . . .

Mutta silloin kuulivat he äänen selkänsä takaa:

— Jopa menit hupsuja lupaamaan! —

Ja kun katsoivat sinnepäin, näkivät he Ollin-Mikon saapuneen siihen pihalle ja naurusuin ja asiasta huvitettuna kuuntelevan. Piippuaan poltellen oli siinä seisonut pitkän aikaa ja kuunnellut.

— Kas, siinäpä Ollin-Mikko, joka tietää, — innostui Varpumäen Mikko. — Mikko tietää . . . on itsekkin ollut juoksija aikoinaan . . . Puhu, Mikko!

Asiasta innostuneena kävi Ollin-Mikko miesjoukkoon ja äskeisen sanansa sanoi, Alkottiin katsoen:

— Jo menit hulluja lupaamaan . . .!

— Ole nyt siinä! — pani Alkotti.

— Ole sinä! — tulistui Ollin-Mikko. —

Paremmiin minä tiedän, joka nähnyt olen . . . Kerrankin eräänä syysyönä, kun läksimme

Sipillan kylään yökenkään . . . niin jo sitä sinäkin yönä . . . jo se taival katkesi . . .

Ollin-Mikko puhui vakavana ja totena asiasta.

— Ettäkö sinäkin olisit ollut juoksija!
— pilkkasi Alkotti.

Ollin-Mikko oli antamassa kiivaan vastauksen, mutta nyt oli jo Hietalan Salomokin ehtinyt vertyä ja kerkisi sanomaan:

— Elkää luulko pojat Mikkoa patapuu-koksi. Ennen nuorempana, kun Mikko kilpasille toisten kanssa lähti, niin ei yksikään riittänyt . . . Muistatko, Mikko, niitä aikoja!

— Kyllähän ne ne ajat muistaa, — myönsi Mikko, kovin hyvillään Hietalan Salomon kiitoksesta.

Nyt syntyi yleinen puheenpauhu ja tinka. Vanhemmat miehet kehuivat Hietalan Salomoa ja Ollin-Mikkoa kylän parhaiksi juoksijoiksi ja vakuuttivat, etteivät tämänaikaiset nuoret miehet pystyisi niihin

juoksuretkiin, joihin Salomo ja Mikko aikoinaan olivat pystyneet.

— Juostapa pimeänä yönä Venejärven mutkin . . . ! Siinä on murtomaajuoksua . . . Saisipa koettaa Kolehmainenkin sen matkan, — sanoi Varpumäen vanha Mikko.

Ja yhä siinä innostuttiin, sekä vanhat että nuoret, ja lisää joutilaita pihalle kokoontui, koska sunnuntai oli ja aikaa kullakin oleskella.

Rantalan Alkotti selitti siitä kilpajuoksesta, johon hän oli ottanut osaa ja saanut ensi palkinnon. Lyhyt tuo oli matkakin ollut, sata metriä vain.

— Semmoisella taipaleella ei vielä pääse täyteen vauhtiinkaan, — arveli Hietalan Salomo.

— Kuinkas pitkä se on sata metriä? — kysyi Ollin-Mikko. — Onko niinkuin tästä maantiehen?

— Ei läheskään.

Alkotti selitti sitten, että hän oli juossut tuon matkan niin ja niin monessa sekunnissa, ja niin ja niin monta sekuntia oli mennyt toisilta.

Ja yhä tingattiin. Ollin-Mikko muisteli:

— Silloin se oli . . . Oli näin kesä niin kuin nytkin. Taisi olla sunnuntai-päiväkin, muistaakseni. Satuin menemään kylälle, ja niin poikkesin Herralaan, jossa silloin oli kestikievari ja myytiin olutta niin kuin sahtia. Siellä oli kylän isäntiä, ja olutta maistellen istuivat kuistissa. Tuli tinka hevosten juoksusta. Tämä Hietalan Salkko sattui olemaan pihalla. Silloin Ounaan vanha isäntä, Ananias, joka aina oli suuri sanoissaan, väitti kovasti Herralaa vastaan ja huusi: „Sinun hevosesi ei riitä tuolle Hietalan Salkolle juoksussa . . .“ Toinenkin siitä nokkausi, lyötiin tusina olutta vetoa . . . Ja Salkko lähti juoksijan kanssa kilpaa . . . ja voitti kuin poika . . . ja annettiin olutta meillekin . . .

— Niitä ei kannata muistella sellaisia,
— keskeytti Rantalan Alkotti Ollin-Mikon selityksen.

Mutta Hietalan Salkon ja Mäenpään pojan kesken oli syntynyt tulinen tinka, ja nyt kuultiin Salkon sanovan:

— Vieläkin minä lyhyelle matkalle uskallan lähteä kenen kanssa hyvänsä — tästä miesjoukosta!

Mäenpään poika, joka oli juossut ensi palkinnon, piti sitä suorana kunnianloukkauksena ja tivasi:

— Koetetaan! — Minä olen se poika, joka uskallan!

Nähtävästi ei Salkko ollut odottanut, että asiasta tosi tulisi, sillä hän ei ensin vastannut mitään, mutta Ollin-Mikko, johon näytti juoksuhenki enimmin pystyneen, alkoi kehoittaa:

— Ei muuta kuin yrittäkää! Sen minä sanon, että jälkeensä jättää Salkko vielä räkänokat . . . Askel on hyvä ja pitkä . . .

Salkko! Elä anna perään! Ei muuta kuin yrittäkää . . .

Kaikki muutkin innostuivat. Nekin, jotka vielä olivat pitkänään pihalla, nousivat ylös, ja yksimielisesti toivottiin, että Salkko ja Mäenpään poika yrittäisivät.

— Saman tekee, — suostui Salomo, nostellen jo jalkojaan. — Missä yritämme?

Kirkon aika tosin oli ohi, mutta Mäenpään poika esitteli, että juostaisiin maantiellä kello kuusi illalla. Hänen täytyi vaihtaa voimistelupuku ja kengät . . .

• Siihen suostuttiin.

— Mutta missä juostaan? Ja kuka kelloa katsoo!

— Ei siihen tarvita kellon katsojaa, — sanoi Ollin-Mikko. Ei muuta kuin pankaa niin, että tästä Ojalaisen tiehaarasta mutkin Haapalan kilometritolpalle . . .

— Se sopii, — myönsivät kaikki, ja yksimielisesti suostuttiin Ollin-Mikon esitykseen.

Ja juoksuinto nousi niin, että kaikki puhuivat ja olivat hossissa, toiset nauroivat, että olisi tuo kummaa nähdä. Vanhat miehet olivat yhtä innoissaan kuin nuoretkin. Ollin-Mikko pyörähteli miesjoukossa ja jutteli nauraen, kuinka he ennen Salkon kanssa, kun Sipillan kylässä kävivät yöjuoksussa . . . Ja muisteli erästä tapusta, jolloin hän ja Salkko olivat perävilkkasilla . . .

*

Nopeasti levisi tieto ympäri kylää, mitä miesjoukossa Ojalaisen pihalla oli tuumailtu. Pikkupojat innostuivat niin, että hypelivät hyvillään. Ihmeteltiin ja mainottiin. Vanha rovasti oli asian kuultuaan ensin rypistänyt kulmiaan, mutta hetken päästä oli hän, vaikka vasta oli kirkosta tullut, ratkennut yksin kansliassa istuessaan suureen nauruun . . . niin että rovas-

tinna oli juossut katsomaan, mikä kohta uskolle oli tullutkaan . . .

Mutta Ojalaisen vanha emäntä, joka oli totinen kristitty, nosti hirmuisen elämän talossa. Nuorimmat pojat katosivat kuin saukot jään alle, muorin pitäessä ankaraa saarnaa maailman syntisyydestä. Ja kun isäntä, Iisakki, joka oli pihalla kuunnellut miesten puheita, alkoi siivosti tuumailla, että eihän se nyt kummaa, jos nuorilla pojilla mieli tekeekin katsomaan kilpajuoksua . . . että . . . että mielellään sitä vanhempikin katsoo, käänsi emäntä saarnansa miestänsä, Iisakkia, kohti ja läksytti Jumalan nimessä semmoisesta synnillisestä ajatuksesta.

Iisakki, rauhallinen kristitty hänkin, kuunteli emäntänsä voimallista saarnaa äänettömänä, tietäen, ettei maksanut vaijaa väitellä vastaan . . .

Mutta vihdoin, kun emännälle tuli asia kesänavetalle, ja Iisakki jäi yksin, otti hän

vallan nopeasti sunnuntai-takkinsa naulasta ja lähti aika vauhtia maantielle päin . . .

Sinne olikin jo kokoontunut paljon väkeä, niin että Ojalaisen tiehaara ja maantien molemmat pientareet olivat mustana. Ja toisia yhä karttui.

Hauskaa oli. Kaunis ja tyven oli sunnuntainen kesäilta ja luonto kukkeimmillaan. Ja poutaisena, vaaleana oli taivas, ja joen pinta kuin kultainen kuvastin.

Rantalan Alkotti oli kuin johtaja, selitellen ja viittoen. Pikkupojat jo juoksivat kilpaa, Ojalaisen tiehaarasta lähtien, ja kynsivät menemään Haapalan kilometritolpalle asti, jotta pöly pilvenä nousi heidän perässään.

Joukkoon oli tullut kansakoulunopettajakin, herra Jatko, ja hän jutteli, että olisi perustettava tällekin paikkakunnalle urheiluseura, että kyllä täältäkin miehiä löytyisi, kun oppisivat . . .

Molemmat kilpailijatkin olivat jo paikalla.

Mäenpään poika oli pukeutunut voimistelupukuun ja mataliin lipposiin. Hän herätti pikkupoikain jakamattoman kunnioituksen, ja vanhat miehet arvelivat, että kuinka käynee . . . vanhaksi taitaa jo lukea Hietalan Salomon . . . Kuka tietää minkälainen mato se on Mäenpään poika juoksemaan . . .

Rantalan Alkotti veti vankalla seipäällä viivan someroisen tien poikki. Siinä oli viiva, jonka kohdalta molempain tuli lähteä. Ja semmoinen määrä oli, että kun herra Jatko lukee kolmeen, niin silloin saivat lähteä, molemmin yhtaikaa. Ja oli juostava Haapalan kilometritolpan kohdalle ja pyörrettävä takaisin lähtöpaikkaan, tien poikki vedetyn viivan kohdalle . . .

Ennustettiin, että Hietalan Salomo joutuu tappiolle, ja jotkut vanhemmat jo esittivät, ettei Salkon lähteä ensinkään, että juuskoot nuoremmat. Mutta Ollin-Mikko, joka pyörähteli joukossa kuin sukkula ja

oli kovasti hossissa hommasta, kehoitti Salkkoa:

— Yritä vaan Salkko! — Ei tee kummia Mäenpään poika sinulle . . . Eihän tuo riittänyt minullekaan viime keväänä, kun myllyyn mennessä läksi juoksemaan perääni . . .

Salkko näytti kuitenkin olevan kahdella päällä. Muita ulkonaisia juoksijan merkkejä ei Salkossa näkynyt kuin se, että oli riisunut sukkasilleen, heittänyt paksun takkinsa tienposkeen ja kiristänyt solki-vyötään . . .

— Heitä lakki myöskin pois! — kehoitti Ollin-Mikko.

Mikon sydämellisestä kehoituksesta innostui Salkko uudelleen ja kirosi:

— Vaikka hiiteen menisi, niin yritän minä!

— Se on oikein! — huudettiin.

Jännitys kasvoi ja kova oli poru ja melu maantiellä, ja väkeä mustanaan koko Ojalaisen tiehaara kahtaalle päin.

Ja nyt korotti Rantalan Alkotti äänensä ja huusi, että hän menee Haapalan kilometritolpan luo vahtimieheksi, näkemään, että kilpailijat käyvät kumpikin tolpan kohdalla ennenkun takaisin lähtevät.

Hänelle, Alkotille, kumppaniksi lupasi lähteä Ollin-Mikko.

Ja vauhdissa oltiin.

Kilpailijat, Mäenpään poika ja Hietalan Salkko, seisoivat jo paikoillaan kumpainkin äsken poikki tien vedetyn viivan kohdalla. Ollin-Mikko ja Rantalan Alkotti olivat lähdössä Haapalan kilometritolpan luokse ja opettaja Jatko seisoi tienlaidassa, keppi pystyssä, valmiina lukemaan kolmeen . . .

Silloin kuului kuiske:

— Vallesmanni ajaa ruunallaan alhaalta päin!

Jännitys taukosi, ja muutamat vanhemmista miehistä siirtyivät tieltä pois. Jot-

kut aikoivat jo juosta tiehensä. Mutta Ojalainen arveli:

— Elkkähän nyt hätäilkö! Kuunnellaan, mitä sanoo! Ei se vallesmanni ennen ole leikkiä kieltänyt!

Odotettiin jännitettyinä, mitä vallesmanni arvelee, kun tällöinen väenpaljous on keskelle maantietä kokoontunut. Hietalan Salkko ja Mäenpään poika siirtyivät pois keskeltä tietä, ja opettaja Jatko laskeutui tavalliseen asentoon . . .

Ruunallaan ajeli vallesmanni tulemaan, ja kurtussa olivat kulmat. Mutta kuta liikkemäksi pääsi, sitä mukaa silenivät kurtut, ja vihdoinkin kun oli kohdalla niin kysyi:

— Mitä tässä hommataan? Minä jo luulin ja pelästyin, että tässä on joku onnettomuus tapahtunut . . .

Hän katseli naurusuin miesjoukkoon ja odotteli vastausta. Sillä ei ollut hän tottunut Heinärannan maantiellä väkijoukkoa

näkemään. Mutta eivätpä tahtoneet viitsiä vastata. Ojalainenkin vetäysi muiden taakse, ja opettaja punastui.

— Mikä helkkarin homma tässä on? —
nauroi vallesmanni. — Vanhoja miehiäkin
kun on joukossa . . .

Vieläkään ei vastattu. Mutta jo kuului
pikkupoikain joukosta naurun tirs kunaa, ja
joku sanoi:

— Hietalan Salkko ja Mäenpään poika
juoksevat kilpaa . . .

Vallesmanni ratkesi nauramaan, ja opet-
taja Jatko kertoi „valituin sanoin“, mitä
oli tekeillä ja mistä oli innostuttu tähän
kilpajuoksuun.

— Saakeli vieköön! — nauroi valles-
manni. — Minäkin jään katsomaan! Kuka
pitää hevostani . . .

Uusi into nousi. Vallesmannin hevonen
talutettiin Ojalaisen riihen luo ja pantiin
kiinni.

— Olen minä kuullut, että tuo Salkko

on mainio juoksija, — sanoi vallesmanni, ja huvitettuna asiasta kehoitti hän muitakin yrittämään.

— Kerranhan se sai tämä Salkko juoksulla kiinni sen suurrosvon Mattsonnin...

— Mutta Mäenpään Arvi on juossut pallokin, — huusivat pikkupojat.

Ollin-Mikko, joka oli vallesmannin kanssa hyvä tuttava jatkoi, yhä enemmän innostuen:

— Aivan oikein... aivan oikein, vallesmanni! Muistaahan vallesmanni, että minä ja Salkko sen Mattsonnin perään läksimme!...

— Joo, joo... Mikko oli Salkolla kumppanina, — myönsi vallesmanni. — Juoksija se on tämä Mikkokin, vaikka se on noin lyhytjalkainen... Peijakas kun se vierii kuin kerä... Joko ollaan valmiit?

Vallesmannin kiitoksesta kiihoittuneena pyörähteli Mikko ja komensi Alkottia, että nyt lähdetään Haapalan tolपालle.

— Reilaan kaikki! — komensi nimismies, koettaen olla juhlallisena. — Ollin-Mikko ja Rantalan Alkotti paikoillenne sinne kilometritolpan luo . . .

— Jo me menemme! — huusi Mikko.

— . . . ja opettaja paikoilleen . . . Pois pikkupojat viivalta! . . . Eikä saa häiritä juoksijoita! Sissoo! Kaikki kuntoon! Pois keskitieltä pojat!

Innostus, joka äsken oli alkanut laskea, nousi nyt kolminkertaisella voimalla. Mäenpään poika nauhoitti kenkensä uudestaan, ja Hietalan Salkko kiristi suolivyötään.

— Näytä sinä, Salkko, että sinä vieläkin olet sama Salkko, joka kolmattakymmentä vuotta sitten juoksulla sait varas Mattsonin niskasta kiinni! — kehoitti vallesmanni.

Salkko sylkäisi kämmeniinsä, ja molemmat kilpailijat seisoivat toinen jalka viivan päällä.

Opettaja kohotti keppinsä ilmaan.

— Yksi . . . kaksi . . . ja kolme — sanoi hän harvaan.

Mutta ei ollut hän ehtinyt kolmea täyteen sanoa ennenkun Mäenpään poika jo ammahti juoksuun, loikaten montä metriä . . .

— Salkko! Salkko! — kuului huutoja. Vihaisesti potkaisi Salkkokin matkaan, mutta Mäenpään poika oli jo montä metriä edellä ja juoksi vimmatusti . . .

— Salkko! Salkko! Kiinnitä, kiinnitä juoksua! — huusi vallesmanni nauraen.

Mäenpään poika oli jo puolivälissä ja meni kuin riivattu, mutta pitkään astuen taivalsi Salkko . . .

— Salkko hoi! Polje tiheämpään . . . tiheämpään! — huudettiin.

Muutamät pikkupojat yrittivät perään, mutta heidät komennettiin tieltä pois.

Keskellä tietä Haapalan kilometritolpan luona seisoiät Ollin-Mikko ja Rantalan Alkotti ja viittoivat ja huusivat ja kehoit-

tivat kumpikin, Ollin-Mikko kiihoittaen Salkkoa, Alkotti Mäenpään poikaa . . .

Ja huutoja ja kuhinaa kuului Ojalaisen tiehaarastakin. Paksuna pilvenä nousi tomu tieltä, ja jännitys oli katsojissa hirvuisen . . .

— Jo pienenee väli . . . Salkko saavuttaa!

— Ei lyhene väli vielä . . . Mäenpään Arvi on heti kilometritolpalla!

— Jopa alkaa Salkkokin polkea taajempaan . . . jo iskee jalkaa niinkuin ennenkin . . .

— Hyvä on askel vielä, — sanoi Herrala, hevosmies.

— Ja puhtaasti juoksee! — kiitteli vallesmanni.

— Kuinka käynee? . . . Kuinka käynee?

— Niin. Saapi nähdä . . .! saapi nähdä . . .!

Kilpailijat lähestyivät vihaista vauhtia määräpaikkaa, mutta kuta likemmäksi kilometritolppaa saapuivat, sitä likemmäksi Mäenpään poikaa Salkko ehti, ja kun juuri

olivat tolpalle saapumassa hurahutti Salkko eteen ja ehti pyörähtää jo paluumatkalle.

— Sillä lailla . . . sillä lailla, Salkko! — kiitteli Ollin-Mikko naurusuin ja kiiluvain silmin. — Onkos varaa parantaa? Kiinnitä helvetissä loppumatkalla!

Mäenpään poika kuului kiroavan ja lähti riivatun kyytiä paluumatkalle, mutta Salkko oli ehtinyt jo muutamia metrejä edelle.

Nyt alkoi tuima ottelu, sillä kumpainenkin pani parastaan. Huutoja kuului ja hoilotuksia. Ollin-Mikko huusi ja nauroi, Alkotti kirosi, kun näki, että yhä enemmän jääpi Mäenpään Arvi Salkosta . . .

Vihaisesti juoksi nyt Salkko, askel oli vieläkin pitkä, mutta nyt niin nopea, että hirvitti; tie pölysi ja Salkon pitkä tukka hulmusi kuin varpuluuta pystyssä. Mäenpään Arvi koetti kiinnittää, kädet huitoen molemmin puolin, mutta välimatka piteni pitenemistään . . .

— Hurraa! — huusi jo vallesmanni, vaikkei Salkko vielä ollut perilläkään.

— Enpä minä olisi uskonut, että tuo Salkko vielä on noin nopea! — sanoi Ojalainen.

— Johan minä sanoin, — sanoi vallesmanni.

— Se on sitkeä kuin kuivaliha, — sanoi joku.

Ja jännitys oli niin suuri, että ei muistettu enään viivaakaan, vaan kaikki kokoontuivat keskelle tietä.

— Pois viivalta! — muisti viime hetkellä opettaja huutaa. Ja siinä samassa porhalsi Salkko viivan poikki väkijoukkoon ja hypäsi ja hihkasi kuin nuoret pojat . . .

— Hurraa! — huusi vallesmanni ja heilutti lakkiaan ja muutkin hurrasivat.

Salkolle hurratessa saapui Mäenpään Arvikin, kiivaasti juosten, mutta luonnoltaan nolompana.

Mutta vallesmanni kehoitti Mäenpään

Arvillekin hurraamaan, että hyvin on Arvikin juossut, pitkään ja rikkomatta . . . kyllä kannattaa hurrata.

Ja niin hurrattiin Arvillekin.

Mutta Ollin-Mikko ja Rantalan Alkotti, jotka olivat tarkastusmiehinä olleet Haapalan kilometritolpalla, olivat yhtäkkiä innostuneet ja lähteneet kilpaa juoksemaan Ojalaisen tiehaaraan ja väkijoukkoon päin . . . Ja riivatusti juoksivat melkein vierekkäin . . . Ollin-Mikko oli siepannut lakkinsa toiseen käteensä ja polki tiheään kuin ompelukone ja juostessaan porisi:

— Et saakeli soikoon jätäkään . . . jos olisin avojaloin . . . paksut kengät, sukat ja heinät . . .

Eikä Alkotti suinkaan pystynyt Mikkoa jättämään. Puoli matkaa juoksivat rinnan, mutta kun Mikko kuuli, että hänelle huudettiin ja näki, että Hietalan Salkko viitto molemmin käsin, potkaisi hän yhä vihai-

sempaan vauhtiin ja vilahti sivu Alkotin
kuin varjo . . .

Ja kun miesjoukkoon pääsi, niin hyppäsi
ja hihkasi . . .

— Sillä lailla, Mikko! — kiitteli valles-
manni. Ei olisi, näemmä, näistä nuorista
miehistä rosvo Mattsonnia kiinni otta-
maan . . .

Mutta innostus oli niin suuri, että nyt
rupesivat pikkupojat kilpaa juoksemaan.
Opettaja katsoi kelloa, ja Ollin-Mikko oli
sinä miehenä, joka kolmeen asti lukien
lähtömerkin antoi.

Hietalan Salkon ja Mäenpään pojan kilpajuoksulla oli merkillinen seuraus.

Juoksua alettiin harjoitella, ja puhuttiin jo, että urheiluseurakin perustetaan. Painiinkin käytiin käsiksi, sillä Oja-Jaska, joka oli etelästä päin kotoisin ja oli paljon matkoillaan nähnyt, tiesi neuvoa ranskalaisen painin tapoja. Ne, joilla ei tuntunut olevan juoksun lahjoja, alkoivat harjoittaa painia ja keihäänheittoa.

Ja joka sunnuntai oli kovat harjoitukset.

Eräänä pyhänä oli opettaja pitänyt pikku-poikain kilpajuoksua, jossa jaettiin palkintojakin. Ja yhä innokkaimmiksi kaikki kävivät.

Ja kerran, valoisa yö oli ja Heinärannan herrat viettivät metsäherra Romsin syntymäpäivää ja joivat totia puutarhassa, — tehtiin suuremoinen päätös.

Päätettiin toimeenpanna kilpajuoksu Heinärannalla ja niin pian kuin mahdollista. Herrat olivat innostuneet asiaan ja valoisan yön ja ruskean konjakin helliminä sattuivat olemaan erinomaisen hauskalla ja anteliaalla tuulella. Listoilla päätettiin kerätä rahoja palkinnoiksi, joita oli jaettava kymmenen. Pohjarahaksi panivat herrat kymmenen markkaa kukin ja merkitsivät listaan.

Ja aivan urheilusta niillä syntymäpäiväkekkereillä puhuttiin, ruumiin voimista haasteltiin ja urheilun merkityksestä yleensä. Aamupuoleen yötä jo nostelivat tuoleja herratkin ja vetivät sormikoukkua. Ja ennen takavuosina, kun nimi- ja syntypäiviä viettivät, eivät sanaakaan puhuneet urheilusta muut kuin herra Roms,

joka aina hiprakassa ollessaan muisteli karhunjahtiaan, mutta muut laulaa lojusivat. Niin olivat nyt herratkin urheilun ystäviksi tulleet ja innostuneet.

Pian levisi kylällekin tieto herrain päätöksestä ja urheiluinto sai yhä uutta viriä. Listoille merkittiin markkoja markkojen perään, niin että oikein ihmeeltä näytti. Ihmeeltä sen vuoksi, että listaan oli monta vanhaakin miestä nimensä kirjoittanut ja niinikään monta sellaista miestä, joilta ei ennen minkäänlaiseen listaan oltu saatu ainoatakaan penniä.

Ja monenlaisia huhuja oli liikkeellä.

Kerrottiin, että suuret kilpailut niistä tietenkin tulee, kun herrat ovat etunenässä. Ja osanottajaksi saa tulla kuka hyvänsä. Ei panna rajoja millekään. Saa tulla vanha niinkuin nuorikin mies. Ei eroteta huonoja hyvämaineista. Kaikki ovat tervetul-

leita, ja palkintoja monta, ja puhdasta rahaa!

Niin kerrottiin.

Hietalan Salkkoa olivat herrat puhutelleet ja kehoittaneet ottamaan osaa kilpailuun. Sillä melkein varmaa oli, että Salkko tulisi saamaan palkinnon, vaikka nuoria-kin miehiä joukkoon tulisi. Mutta eiväthän ne tämän ajan nuoret riitä. Sehän nähtiin silloin Mäenpään Arvin ja Salkon kilpailussa. Ja muualta ei saanut tulla osanottajia. Heinärannalta, oman pitäjän syntyä, piti jokaisen olla. Ei huolita muunpaikkakuntalaisista.

Semmoisia uutisia oli Ollin-Mikkokin kuullut. Ja vielä oli kerrottu, että nuoret miehet harjoittelivat juoksua joka päivä. Mäenpään Arvi ja Rantalan Alkotti olivat aivan kuin olisivat hulluksi tulleet, ja heidän innostaan olivat muut innostuneet harjoittelemaan. Heille olikin ilmaantunut vaarallinen kilpailija, tuo Varpumäen Frans

Penjami, jonka juoksunlahjoista ei ennen ollut tiedetty mitään. Yht'äkkiä oli hänestä tullut juoksija. Kun kolmisin, nimittäin Mäenpään Arvi, Rantalan Alkotti ja Frans Penjami, olivat maantiellä juosseet, niin edelle oli Frans Penjami livistänyt.

Ja niin niissä huhuissa päivät ja viikot kuluivat. Heinäaika tuli, mutta juoksuhenki yhä kasvoi.

Mutta jos oli joukossa tulevien kilpailujen ihailijoita, niin sankaksi kasvoi vastustajienkin parvi. Rovasti tosin ei ollut puuttunut, ei sekaantunut koko hommaan, mutta muut kristityt nousivat vihaiseen sotaan semmoista jumalatonta leikkiä vastaan. Niinpä oli Kalliorovan saarnamies Ojalaisessa seuroja pitäessään tuominnut semmoiset herrain hommat perkeleen uni-juomana, jota nyt tarjosi vähänäköisille...

Mutta kuuroille korville sai Kalliorovan saarnamieskin puhua. Ei saanut puolelleen muita kuin vanhoja akkoja, sillä Oja-

laisen isäntäkin, joka oli totinen kristitty, ei ollut saarnamiehen puheeseen vastanut sitä eikä tätä.

Eräänä iltana, kun Ollin-Mikko oli mökilleen kylältä palannut ja alkoi illallista aterioita, tuli Hietalan Salkko puheille. Salkko ei ollut käynyt moneen vuoteen Mikon pirtillä, ja Mikko arvasi, että jotakin asiaa sillä nyt on Salkolla, — asiatta se ei ole liikkeellä näin iltamyöhällä.

— Hyviä poutia pitelee, — arveli Salkko puheen aluksi.

— Sopii nyt heinää kaataa ja kerätä, — myönsi Mikko, ja sitten vieraalle tuumasi:

— Istuhan sinäkin ja pane tuosta minun kukkarostani piippuusi sillä aikaa kun minä tässä lopetan syöntini.

He juttelivat kesän kulusta ja vuoden tulosta kunnes Mikko sai ateriansa loppumaan. Mutta kun Mikkokin oli syönnin lopettanut, röyhdellyt, hampaansa puhdistanut ja pannut piippuunsa, virkkoi Salkko:

— Kun kuuluukin tulevan siitä kilpajuoksusta semmoinen murtomaajuoksu, monta kilometriä pounikkoisia vaaranlaitoja ja kivikkopolkuja . . .

— Ne katsovat, että kuka kykenee pitkälti juoksemaan eikä niinkuin tusinatararit talon väliä . . . Kas sepä oikea tuuma . . . Missähän pitävät? — puheli Mikko vilkastuen ja housujaan nostellen.

— Puhuttelin metsäherroja Romsia tässä päivällä, ja hän arveli, että kilpailut pidetään tässä Repovaaran laidassa . . . eli tämän Repovaaran ja Jannenmäen välissä . . .

— Elä nyt helvetissä, — nauroi Mikko hyvillään. — Jopa, saakeli soikoon, arvasivatkin parhaan paikan . . .

— Kuuluvat ilmoittavan „Tunturi“-lehdessäkin kilpailusta eli juhlasta. Ovat perustaneet urheiluseuran nimeltä „Heinä-rannan urheiluseura“, ja kuuluu tulevan painiakin . . .

— Ha, ha, ha, — nauroi Mikko. — Jo

kummia kuuluu. Vai painia! Ollapa, että eläisi vielä Savikon Mooses, joka hevosen nosti . . .!

— Niin kertoi Roms. Ja kovasti kehoitti minuakin juoksemaan . . .

— Mitä sinä? — kysyi Mikko.

— No en paljo mitään. Mutta tuli siihen vallesmannikin ja kertoi Romsille siitä, kun me kerran ajoimme takaa sitä rosvo Mattsonnia, jonka muistat . . .

— Muistanpa tietenkin, ja muistan kuin tämän päivän, kun läksimme takaa-ajamaan.

— No niin. Alkoi vallesmanni kehua Romsille sitten siitä takaa-ajosta, kehuen sinua ja minua, meitä molempia kiittäen, että jos ne miehet vielä nuoria miehiä olisivat, niin ne tohtisivat lähteä mihinkä juoksukilpailuun hyvänsä . . .

Mikkoa nauratti, ja hän virkkoi:

— Ei tuo kummia taitaisi tehdä, vaikka yrittäisi . . .

— No semmoiset terveiset lähetti vallesmanni, että osanottajaksi pitää sinunkin tulla . . .

Ja vähitellen, kun Salkko ja Mikko siinä juttelivat, päättivät he molemmin yrittää. Heitä kannusti myöskin se, että juoksu tulisi tapahtumaan epätasaisia maita, joita toiset eivät olleet tottuneet taivaltamaan.

— Siinä ne herrat selvästi pitävät meidän puoltamme, — arveli Mikko.

Ja myöhäiseen yöhön he juttelivat ja päättivät ruveta vähin harjoittelemaan.

Mikko saattoi vieraansa pirtin edustalle. Oli usvainen heinäkuun yö ja ilma täynnä vastaniitettyjen heinäin hajua. Salkon askeleet lakkasivat pian kuulumasta, kun hän katosi lämpöisen usvan sekaan Apunlaaksoon päin. Mikko seisoi hetkisen pirtin edustalla avojaloin ja piippu suussa. Ei kuulunut hiiskaustakaan mistään päin.

Hiljaisessa rauhassa nukkui koko kylä raskaan päivän perästä levähtäen.

„Maassa rauha ja ihmisille hyvä tahto“, muisteli Mikko, ja hän pujahti pirttiinsä, nosti säpin kiinni ja alkoi hommata vuoteeseen.

Mutta kauvan hän makasi valveilla, kilpajuoksua miettien. Ollapa, että hän olisi vielä Rantalan Alkotin ikäinen! Kyllä ne pitkäsääriset vielä näkisivät, kuka se juoksee, kun pitempi matka on kysymyksessä! Vaan ei sitä tiedä vieläkään!

Mikko tunnusteli reisiään ja pohkeitaan. Kovilta ne vielä tuntuivat ja olivat jäntevät.

— Kuuluvat Mäenpään poika ja Rantalan Alkotti aivan munia syövän ja joka päivä harjoittelevan . . . Vaan jo minä nauraisin, jos eivät palkinnoille pääsisikään . . . Keitä kaikkia tulleneekaan? Varpumäen Frans Penjami kuuluu olevan jo melkoinen menijä . . .

Vihdoin Mikko nukkui, mutta hän uneksi, että hän oli rosvo Mattsonnia kiinnipyyttämässä . . . Mutta hänen matkansa ei edistynyt, vaikka hän koki kynsiä niinkuin voi . . . ja hän heräsi siihen, että kirosi ja löi nyrkkinsä seinään . . .

*

Aamu oli kirkas. Usva oli kadonnut, ja leveä joki välkkyi heleässä paisteessa. Mikko näki joella niittyveneitä soutavan myötävirrälle ja arvasi, että sipillankyläläiset olivat menossa ulkoniitylle Käki-saareen.

Heinänteko kai pian loppuisikin, tällä viikolla jo. Mikko silmäsi ulos ja näki auringosta, että oli vielä varhainen. Hän pukeusi ja lähti ulos puserosillaan.

Naapurimökeissä vielä nukuttiin. Mikolle johtui mieleen lähteä huvikseen juoksemaan mutkin Varpumäessä.

— Saapipa koettaa, miltä tuo rupeisi tuntumaan! — arveli hän.

Heti pirtin edestä hän potkaisi täyteen juoksuun ja antoi mennä myllytietä pitkin Talvitiehen. Talvitiessä näytettiin vielä nukukuvan, mutta Mikko pani kävelyä siitä pihan läpi, etteivät heräisi, kun maa juostessa tömisee. Mutta päästyään Talvitien navetan taakse puhalsi hän taas täyteen raviin Välijänkälle, missä polku oli porrastettu kuusiriu'uilla. Siinä ei saattanut juosta, sillä porrastukset olivat liukkaat, ja Mikko aikoi jo pyörtää takaisin ja juosta vaaran laitaa Varpumäkeen. Hän soikkoi kuitenkin poikki Välijängän, puhalsi nuolena sitten maanrantaan, kiersi Varpumäen torpan taitse ja juoksi Jannenmäkeen päin.

Palatessa hän tuli metsää ja vaaran laitaa. Ja hänestä tuntui, että vielä oli jaloissa jänteveyyttä.

Seuraavana aamuna hän teki saman-

laisen kierroksen, ja nyt tuntui hänestä jo, että juoksu kävi paljoo joutuisemmin.

— Saadaanpahan nähdä tässä, — tuumaili hän hyvillään.

Sunnuntaiaamuna nukkui Mikko myöhäisempään, ja herätessään hän kuuli melua jostakin ulkoa. Joku kolkutti oveenkin sisälle päästäkseen.

Mikko ärähti, että älkää ovea särkekö. Hän silmäsi kuitenkin porrasten eteen ja näki siinä kolme poikaa seisomassa. Niistä tunsi Mikko heti Mäenpään Arvin ja Rantalalan Alkotin, mutta kolmatta nuorta miestä, joka oli pitkäsäärinen huiskale, ei hän ensinäkemällä tuntenut.

Jos ei vaan liene se Sipillan kylän Sääläispoika, josta oli kuullut puhuttavan, että on hyvä juoksija ja ahkera harjoittelija, — arveli hän ja meni päästämään vieraat sisälle.

Ne ne olivat.

Niillä oli paljon uutisia, ja Mäenpään

Arvilla oli sanomalehti „Tunturi“ taskussaan. Siinä sanoi jo olevan ilmoituksen ja uutisia „Heinärannan urheilujuhlasta“.

— Tosiko siitä sitten ainakin tulee? — oli Mikko olevinaan.

— Tosipa tietenkin. Eikä ole enään aikaakaan kuin rapea viikko, — sanoi Mäenpään Arvi ja veti sanomalehden taskustaan. — Ja kilpailut pidetään tässä Repovaaran laidassa . . . Kuulehan, Mikko, kun luen . . .

— Mitäpä minä hänestä, — oli Mikko vieläkin olevinaan, mutta nauru oli suupielessä

— Parhaan paikan ne löysivätkin, kun kivikkopolkuja ja kanervikkoja, — sanoi hän.

— Tämä onkin semmoista murtomaajuoksua, — selitti Rantalan Alkotti.

Ja Mäenpään Arvi luki:

„Heinärannan urheiluseura toimeenpääsee murtomaajuoksukilpailut tämän elo-

kuun 22 p. Repovaaran laidassa. Palkintoja jaetaan kymmenen, ja on ensi palkinto 50 markkaa. Muilta paikkakunnilta ei oteta osanottajia. Lähempiä tietoja matkasta y. m. antavat allekirjoittaneet palkintotuomarit.

Aukusti Herrala,
talokas

Robert Roms,
metsäherra.

Alfons Gullstén,
vallesmanni

Ernst Ropsu,
eläinlääkäri".

— Vaan eipä ilmoiteta lähtöpaikkaa, —
sanoi Ollin-Mikko.

— Ei ole tässä ilmoituksessa, vaan täällä
on sitten uutisosastossa siitäkin, — sanoi
Mäenpään Arvi ja luki taas:

„Kuten toisessa paikassa lehteämme ilmoitetaan, pidetään Heinärannan urheiluseuran toimesta murtomaajuoksukilpailut kuluvan kuun 22 p. On ilahuttavaa merkitä, että Heinärannan urheiluseura, joka vielä on vallan nuori, näin heti alussa astuu jättiläisasteleeseen. Mikäli olemme tietoomme saaneet tulee kilpailuista hyvin mielenkiintoiset, niihin kun tulevat osaa ottamaan paikkakunnan parhaat juoksijat, joista erittäin mainittakoon Ollin-Mikko ja Hietalan Salkko, jotka aikoinaan ottivat

kiinni kuuluisan rosvon Mattsonin, jonka vanhempi polvi hyvin muistaa. Lähtöpai-
kaksi on valittu n. s. Erkontarha Heinä-
rannalla Repovaaran laidassa ja paluu-
paikaksi vanhan Jannen lähde Jannen-
mäessä. Tulemme seikkaperäisesti teke-
mään selkoa näistä kilpailuista, jotka laa-
tuaan ovat ensimmäiset paikkakunnalla ja...“

— No voi saakeli, — mainoi Mikko. —
Vai Erkontarhasta lähdetään! — Tuossahan
se on aivan lähellä, — lisäsi hän sitten ja
viittasi aukeaan paikkaan vaaran laitaan,
jonka keskellä oli laaja ja korkea kivi kuin
Karungin kirkontapuli.

No sitä varten olivat hekin, nämä Mikon
vieraat, nyt lähteneet liikkeelle, nähdäk-
seen minkälaisia paikkoja tultaisiin juokse-
maan.

— Pirullista kivikkoa ja mätikköä, —
sanoi Mikko.

He lähtivät kaikin ulos ja menivät ki-
vikkoisen katajikon poikki Erkontarhalle,
jossa oli suuri kivi.

— Kuka se tämä kolmas poika on? —
kysyi Mikko Alkotilta.

— Se on se Sipillan kylän Sääreläis-
poika . . .

— Jo minä arvasin . . . Pysyneekö juos-
tessaan pystyssä, kun näyttää noin hoi-
pertelevan kävellessäänkin, — arveli Mikko.

— Se on mato juoksemaan, — vastasi
Alkotti.

He kiipesivät kaikin kiven päälle. Siitä
oli avara näköala Jannenmäkeen asti.
Palkintotuomarit tulisivat näkemään tar-
koin, kuinka kukin juoksi, jos kiven päältä
katsoisivat!

— Vallesmanni se on tämän paikan
hoksannut, — sanoi Mikko. — Muut eivät
olisi arvanneet. Ja tahallaan tähän hom-
masi, kun tietää, että tuo Välijänkkä on
vetelää suota . . . Siitä ei mene yli kuin
lentävä lintu . . .

Mäenpään Arvi ja Rantalan Alkotti pyy-
sivät Mikkoa näyttämään, mistä polut kul-

kivat, ensin Talvitiehen, sitten Varpumäkeen ja niin Jannenmäkeen asti, josta takaisin oli käännyttävä.

Ja koska oli sunnuntai-aamu eikä Mikollakaan ollut mitään kiirettä, lähti hän.

Ja niin menivät peräkkäin, Mikko ensimmäisenä. Kävelivät ensin Talvitiehen, missä pihalla oli isoja kiviä, ja lähtivät siitä navetan nurkatse Välijänkälle päin. Mutta ennenkun ehtivät poikki Talvitien pihan, juoksivat Ojalainen ja Varpumäen vanha Mikko heidän peräänsä, varmaan arvaten, mitä varten olivat liikkeellä.

— Juoksupaanaako ne miehet katselevat? — kysyi Ojalainen.

— Nämä nuoret miehet ne pyysivät näyttämään, — vastasi Mikko yli olkansa, edellä kävelen.

Välijängän telat olivat liukkaat kuin rasvassa, ja hyvin siinä piti varovasti astua, jalkaterät kuin suntiolla kävellessään, ja sittenkin tahtoi jalka luiskahtaa teloilta.

Mikko, joka oli tottunut elinaikansa teloja kulkemaan, käveli menemään aika vauhtia, mutta nuoria miehiä pyrki vastustamaan. Sääreläispojalla jo kerran luiskahti jalka syrjään ja upposi heti pehmeään jänkkään päältä polven.

Mikko nauroi ja huusi:

— Teepäs testamenttisi . . .

Mutta Mäenpään Arvi ja Rantalan Alkotti sanoivat:

— Tämä on kamala jänkkä . . . tätä ei juoksua mene kukaan . . .

— Vallesmanni tämän on hoksannut, — vakuutti Mikko. Se on semmoinen koiransilmä, että se hoksaa aina semmoista, mistä tietää toisella olevan vastusta . . . Kerrankin narrasi . . .

Mutta silloin pääsivät he onnellisesti jänkän toiseen laitaan ja nousivat hiekkamellalle, josta polku vei Varpumäen torppaan. Siitä kulkivat poikki pihan Jannenmäkeen päin. Varpumäestä Jannenmäkeen

oli polku kivikkoista vaaran laitaa, paikoin kalttoa ja paikoin niin mutkikasta, että melkein takaisin vei. Ja jos siinä vain juoksuvauhdissa sattuisi kompastumaan ja lentämään kivikkoon silmälleen, niin . . .

— Pitää olla selvät askeleet, joka täällä juoksee, — arveli Alkotti.

Ja muut tuumailivat, että olisi kumma nähdä, kuinka nopeasti Kolehmainen näitä polkuja porhaltaisi . . .

Paluupaikaksi oli määrätty Vanhan Jannen lähde, jossa oli niin kirkasta vettä kuin viinaa.

Menijät saapuivat Jannenmäkeen Vanhan Jannen vainion laitaan, jossa ensiksi oli perunamaa ja sitten ohrapelto. Lähde oli toisessa laidassa vainiota, ja sinne oli kierrettävä ensin perunamaan piennarta „vinkkeliin“ Jannen pirtin luo ja siitä taas Jannen vesitietä myöten lähteelle. Jos olisi saanut juosta suoraan poikki peruna-

maan ja ohrapellon, olisi se oikaissut Mikon arvelun mukaan hyvinkin sata metriä.

He kävelivät piennarta myöten ja menivät lähteelle asti.

Siihen seisahtuivat, ja Mikko otti tuohisen kuusen oksalta ja joi vettä lähteestä.

Ojalainen ja Varpumäen Mikko panivat tupakaksi.

Ja siinä kun katselivat Talvitiehen ja Ollin-Mikon pirtille päin, näkyi tänne lähteelle selvästi Erkintarha ja suuri harmaja kivi sen keskeltä . . .

Minkä mitäkin siinä juttelivat, kunnes Ojalainen nysyi:

— Aiotko yrittää, Mikko?

— Mitä minusta enään vanhasta miehestä nuorten kanssa kilpailemaan, — vastasi Mikko.

— Vaan niin sanoi vallesmanni, — eilen illalla puhuttelin, — että sinuun, Mikko, ja Hietalan Salkkoon hän luottaa, — tiesi Ojalainen.

— Ei meistä enään ole. Vaan jos olisi tämä kilpailu ollut niihin aikoihin kun minä ja Salkko rosvo Mattsonnia pyysimme kiinni, niin . . .

Mutta ilmestyi siihen Vanha Jannekin portailleen, ja kun näki miehet lähteellä, niin tiuskaisemalla kysyi:

— Mitä sieltä haette?

— Katselemme näitä sinun vesivarojasi, — vastasi Ojalainen leikkisästi.

Tunnettua oli, että vanha Janne oli lähteensä puolesta ylpeä. Ja Mikko selitti, ettei ollut pahantekoaikeita, ilman aikojaan tässä vain . . . näin sunnuntaipäivän kuluksi . . .

Mutta äkäisenä vetäysi Janne pirttiinsä ja veti oven vihaisesti kiinni.

*

Kun Mikko seuraavana aamuna heräsi, kuuli hän ulkoa omituisia ääniä. Oli kuin olisi rautavitjoja vedetty pitkin someroista

myllytietä ja niinkuin useamman miehen askeleet kuuluisivat . . . Hän ihmetteli, mikä maailmainen siellä nyt noin, kun ei ole vielä myllynkäytönkään aika, mutta samalla hän kuuli selvästi vallesmannin äänen sanovan:

— Mitatkaa menemään siitä vaan pitkin myllytietä Talvitien torpan tiehaaraan!

Mikko oli äkkiä pystyssä, pani tavallista sukkelammin vaatteet ylleen ja veti kengät jalkaan.

— Mikä perhana on vallesmannin näin varhain aamulla ajanut liikkeelle! — höpisi hän itsekseen ja koetti joutua ulos, mutta ennenkun ehti, kuuli hän vallesmannin koputtavan ovelle ja kysyvän:

— Nukkuuko se Mikko vai onko kotonaan?

Silloin Mikko ehti ulos ja sanoi:

— Kotona minä tässä . . .

Hän näki kaksi miestä menevän vitjain matkassa Talvitiehen päin ja arvasi, että

nyt ollaan juoksumatkaa mittaamassa. Vallesmanni ja metsäherra Romsu olivat komentajina, ja joka sadan metrin päähän lyötiin seiväs pystyyn. Seipäiden latvat nilottiin, niin että ne näyttivät niinkuin olisivat maanmittarin viittakeppejä. Erkin-tarhassa, suuren kiven luona, oli ensimmäinen keppi ja Mikon pellon päässä toinen...

Mikko ei osannut mitään kysyä, katseli vain ja mietiskeli.

Mutta vallesmanni alkoi selittää, mistä oli kysymys ja minkävuoksi kepit pystytettiin.

— Sen vuoksi, että kilpailijalla on selvä tie juosta, kun monta mutkaa tulee tehdä... Erkin-tarhaan, ison kiven luokse, pystytetään pitkä riuku ja lippu päähän.

— Poikki Välijänkänkö aikovat taakoittaa? — kysyi Mikko.

— Niinpä tietenkin. Talvitiestä suoraan Välijänkän poikki Varpumäkeen ja siitä

Jannenmäkeen lähteelle asti, — sanoi vallesmanni.

— Pahan taipaleen panette juostavaksi, — virkkoi Mikko. — Miksei pantu pitkin maantietä?

— Tämä on murtomaajuoksua, näetsen, Mikko, — hymähti vallesmanni.

— Vaan perkelekö siinä juoksee tuossa Välijänkällä, jossa telat ovat liukkaat kuin munakka jää . . .

— Saapi kävellä siinä, — naureskeli vallesmanni.

Ja vallesmanni lähti vitjamiesten ja Romsin perään, jotka jo olivat menossa Talvintien pihalla ja siihen melkein keskelle pihaa iskivät seipään pystöön.

Ja niin läksivät vitjoiheen eteenpäin Välijänkälle. Mikko seurasi uteliaana perässä.

— Tietysti Mikkokin tulee juoksemaan? — kysäisi vallesmanni.

— En minä tule . . . tarpokoot muut

liejijänkässä, jos tahtovat, — vastasi Mikko äreästi. — Herroilla on herrain konstit ja joutavat hullutukset . . .

Vallesmanni ei ollut kuulevinaankaan Mikon vastausta, vaan huusi vitjamiehille:

— Mitatkaa tarkkaan Välijänkkä!

Ja Roms ja vallesmanni lähtivät kuivia maita kiertämään Välijänkkää, jonka liukkaille teloille eivät uskaltaneet. Mutta sitten täytyi heidän kulkea maantielle asti ja sieltä vasta pahoja polkuja nousta suoraan Jannenmäkeen.

Mutta Mikko seurasi vitjamiehiä ja teki havaintojaan. Yhtäkkiä juolahti hänelle mieleen onnellinen ajatus: hän kiertää Välijänkän vaaran puolelta! Sieltä oli matka tosin vähän pitempi, mutta sitä tietä saattoi juosta, vaikka maa olikin kannikkoa ja varvikkoa. Ja jos sieltä kilpailussa puhaltaisi menemään, ehtisi epäilemättä ennen Talvitien pihaan kuin ne, jotka Välijänkän liukkailla porraspuilla saikkosivat.

Juostava matka oli siis mitattu ja viitottettu. Selvä oli nyt tie, sillä jokaisen sadan metrin päässä oli paljaslatvainen seiväs pystyssä.

Vihollisen mutkikkaan taipaleen olivat herrat hoksanneet, sen sanoivat kaikki.

Lähtökohdaksi oli katsottu sopivimmaksi Erkkiläntarha, Ojalaisen mäkipellon takana. Sieltä oli avara näköala joka haaralle. Oli juostava lähtöpaikasta ensin kivikkovaa-
ran laitaa myllylle menevälle tielle, mylly-
tietä pitkin sitten ohi Ollin-Mikon pirtin
Talvitien torppaan ja siitä pihan läpi ja
navetan nurkatse Välijänkälle, joka oli
pehmeää, silmäkkeistä suota, vetelä ja
kaltioinen. Sen poikki johtivat niljakat

kuusirangat. Välijänkän toisesta laidasta, jossa oli jyrkkä hietamalla, oli juostava mellan niskalle ja käytävä mutka Varpumäen pihassa, jossa oli seiväs melkein porrasten edessä. Siitä taas oli jatkettava matkaa louhikkoista vaaranlaitaa Jannenmäkeen asti, vanhan Jannen lähteelle, johon oli pystytetty pitkä kuusinen riuku merkiksi, että siihen loppui matka sinnepäin.

Jannen lähteeltä oli palattava samaa kuumaa takaisin samoja teitä aina Ollin-Mikon pirtille saakka. Mutta siitä ei saanut kääntyä Erkintarhan lähtöpaikkaan, vaan juoksua oli jatkettava Ollin-Mikon pirtin ohi, sivu Apunlaakson Virnemäen pihaan, joka oli kahdesti kierrettävä ympäri. Virnemäen pihasta oli juostava jyrkkää ja louhikkoista Repovaaran kylkeä Ylipään Vilhemmin suoviljelyksen laitaan, jossa taas oli pystyssä nilottu kuusiranka. Siitä sai pyörtää takaisin, vihollisen jyrkkää vaa-

ranlaitaa alas ja niin Virnemäen pihaan, joka palatessakin oli kahdesti juostava ympäri. Vihdoin sai juoksija oikaista Apunlaakson kautta myllytielle ja siitä sitten lähtöpaikkaan Erkintarhaan.

Semmoinen oli juostava matka, kivikoinen ja mutkainen.

Kun matka oli mitattu ja viitoitettu ja mittarit ja vallesmanni poistuneet, läksi Mikko yksin juostavaa matkaa tarkastamaan.

Hitonmoinen taival se oli. Varsinkin oli Reponvaaran laita ilkeintä mitä olla voi. Kiviä ja kantoja, syviä kuoppia, pensaita ja käryskuusia ja rosoisia katajapehkoja. Joka vain vauhdissa siitä alas juoksi, niin ei penikka vieköön ollutkaan kehojalainen . . .

Mikko nousi vaaran laittaa ylös, viitakeppejä noudattaen. Ja monenlaiset olivat hänen mietteensä. Jos olisivat viitoittaneet hiukan syrjempää, lähempää Repo-

ojaa ja myllyjä, olisi siitä ollut puolta taiseisempi matka. Mutta tahallaan tästä juuri viitoittivat, tahallaan aivan, että saisivat nauraa, kun tässä joku kilpailijoista keikahtaisi . . .

Hän nousi Repovaaran mäkeä ylös ja kääntyi Ylipään Vilhelmin suoviljelykselle. Seipäät johtivat poikki Repo-ojan juuri siltä kohdalta, missä vesi vaahtona ja kovana koskena putosi Metsämaan myllyn kouruun. Oja oli siitä lisäksi niin leveä, ettei siitä hyppäämällä kukaan jaksaisi yli päästä . . . Rantakivet molemmilla törmillä olivat märkiä ja liukkaita, niin ettei niille ollut vauhdissa astuminen. Muu siinä Repo-ojan ylimennessä ei auttanut, vaan täytyi siivosti laskeutua ojaan ja koettaa sitten syvimmän kuohun yli loikata . . .

Mikko koetti . . . hyvin onnistui . . . jalat kuitenkin kastuivat, ja kuohuista räiskyi vettä rinnalle ja vasten silmiä . . .

Repo-ojasta Ylipään Vilhelmin suovilje-

lykselle ei enään ollut kuin neljä viitta-keppiä, mutta sekin väli oli kaulamätikköä ja pehmeää pounikkoä.

Mikko kävi rajassa asti, pitkän nilotun kuusirangan vieressä, ja palasi samaa tietä Virnemäen piha tosin oli melko tasaista, mutta aikaa siinä menisi siinäkin ennenkun sen kahteen kertaan menen tullen juoksisi . . .

Alkoi jo vähän hämärtää, ja Mikko kii-rehti suoraan Erkintarhan kautta Välijän-kän laitaan, josta maa alkoi nousta ja muuttua kivikkoiseksi.

Sieltä hän päätti valita oikotien itselleen. Kun muut tarpoisivat Välijänkän pehmeäs-sä mudassa, kiertäisi hän vaaranlaidatse ja joutuisi epäilemättä ennen Apunlaak-soon kuin toiset! Hän tarkasteli paikat valmiiksi, mistä juoksisi. Otti veitsen tu-pestaan ja teki pilkkoja puihin ja koetti sovittaa niin, että kiertotie tulisi mahdol-lisimman suora. Erästä paikasta hän

kiskoi katajapensaita pois tieltä ja merkitsi liukkaat laakat, joihin maalähteistä itki lakkaamatta vettä. Niin pilkkoi hän suoraan Varpumäkeen, jonka pihalta jo sopi lähteä Välijänkkää kiertämään.

Päästyään lähelle Varpumäkeä hän seisautui miettimään. Selvää oli, että vaikka vaaran laittaa tulikin pitempi matka kuin suoraan Välijänkän poikki, kiertotie sittenkin oli edullisempi kuin liukkaan niljakat jänkän telat, joiden päällä ei pysynyt paras tukkilainenkaan.

Ja niissä mietteissään Mikko tuli takaisin ja meni mökkiinsä.

Oli jo hyvin hämärä elokuun ilta. Ei ollut enään kilpailupäivään kuin vajaa viikko! Jonakuna aamuna hän koettaa!

Ja tulisissa ajatuksissa valvoi Mikko vielä silloinkin, kun punertava kuu nousi Varpumäen pirtin takaa ja valaisi Mikon pirtin lattiaa.

Hän heräsi aamulla siihen, että kuului töminää ja huutoja. Akkunaan rientäessä hän näki, että Erkkiläntarhan ison kiven päällä seiso i mies, taskukello kourassa . . .

Samalla juosta vihkai si Sipillan kylän Sääre läispoika hänen pirttinsä ohi, jotta vain vilahti, ja jonkun sekunnin kuluttua Mäenpään Arvi . . .

Mikko ei joutanut pukeutumaan, vaan ryntäsi ulos alushoususillaan ja avopäin . . . Ja juuri kun hän ehti porrasten eteen, vilahti sivu Rantalan Alkotti ja aivan hänen kantapäillään Varpumäen Frans Penjami irvillä ikenin ja kädet huitoen julmasti molemmin puolin . . .

Vihollisen vauhtia painuivat menemään Talvitiehen päin, jotta myllytie komisi niinkuin olisi satoja miehiä sitä ollut polkemassa . . .

Mikko katsoi heidän jälkeensä ja alkoi arvata, että ne olivat harjoittelemassa. Nyt

hän tunsi miehenkin, joka kello kourassa seisoi Erkintarhan kivellä. Se oli Jänesvaaran Artturi, kuuluisa hevosmies ja varsainkasvattaja ja kilparadalla monet palkinnot juoksijoillaan saanut . . .

Mikko riensi takaisin pirttiinsä, pani sukkelaan vaatteet yllensä ja kengät jalkaansa ja riensi Erkintarhaan, kiiveten kiven päälle Artturin viereen . . .

Juoksijat olivat jo sivuuttaneet Talvitien ja kiitivät Välijänkän toisessa laidassa, kun Mikko kivelle ehti.

— Miltä näyttää? Kuinka juoksevat? — kysyi Mikko.

— Aika hyvin, — vastasi Artturi. — Mutta mitä juoksun malliin tulee, niin puh-tain juoksu minusta on Rantalan Alkotilla . . .

— Entäs Sääreläispoika? Sillähän on pitkä askel! — sanoi Mikko.

— Nähdään kun palaavat, — vastasi Artturi.

He näkivät juoksijain nousevan Väli-

jänkän mellan päälle ja vihkaisevan mene-
mään Varpumäkeen. Kova näytti vauhti
olevan, ja melkein peräkkäin olivat kaikki,
Sääreläispoika eillimmäisenä . . .

— Käyvätkö ne Jannenlähteellä asti? —
kysyi Mikko.

— Eivät aikoneet käydä kuin Varpumäen
pihassa, — vastasi Artturi.

Ja hän seisoj siinä aivan kuin kilpa-
ajoissa, rintavana ja mahtavana, kello kou-
rassa.

— No kuinka käy, Mikko? Aiotko ottaa
osaa kilpailuihin? — kysyi hän Mikolta.

— En tiedä. Ei taida vanhasta enään
olla juoksijaksi.

Mutta sillä aikaa kun juoksijat tekivät
paluuta, kertoi Artturi, että hänellä kerran
oli vanha juoksija, jolla ei luultu mitään
tekevän, ei ainakaan kilparadalla. Mutta
kuinka kävikään! Hän ajaa hurahutti sillä
palkinnon, jotta vilahti . . .

— Niin että ei sitä tiedä, Mikko, ennenkun koettaa! — lopetti Artturi.

Sillä aikaa olivat jo juoksijat ehtineet takaisin Välijänkälle ja saikkaroivat par aikaa jänkän liukkailla porraspuilla.

Ja kun pääsivät Talvitien torppaan, oli Säareläispoika taas etumaisena, mutta aivan hänen kantapäillään juosta vihmoi nyt Rantalan Alkotti.

Melkein yhtäikaa saapuivat he Erkin-tarhaan ison kiven luokse.

Ja kun vähän aikaa levähtivät, päättivät tehdä vielä koematkan Ylipään Vilhemin suoviljelyksen laitaan asti ja sieltä takaisin.

Mutta mietteissään palasi Mikko pirttiinsä, söi, pani piippuunsa ja rupesi tuumimaan.

Hän oli päättänyt, että hän illalla, kun alkaa vähän hämärtää, käy koejuoksun tekemässä. Mitä siitä tarvitsi muiden tie-

tää! Hänestä oli näyttänyt nuorten miesten vauhti siltä, että siinä hänkin riittäisi!

Kuumissa ajatuksissa hän vartoi iltahämyä. Ja kun alkoi hiukan hämärtää, pani hän paulakengät jalkaansa ja köytti nilkat nahkapaulalla lujaan kiinni, niin että kintut nauskuivat.

Sitten hän silmäsi kelloonsa, pannen mieleensä paljonko oli, jotta palatessa näkisi, viipyikö kauvan aikaa, kun kävi mutkin rajassa, Ylipään Vilhemmin suoviljelyksellä asti.

Heti porrasten edestä puhalsi hän täyteen raviin ja vilahti kuin varjo Apunlaakson ohi Virnemäen pihaan, jota ympäri lähti painamaan kuin karusellissa. Hän oli jo ensi kierroksen tehnyt, mutta kun hän toisella kierroksella oli juuri ehtinyt Virnemäen kuistin eteen, töksähti hän vastakkain Ojalaisen emännän kanssa, joka oli tulossa sisältä . . .

Emäntä alkoi siunailla ja sadatella, eikä

Mikko viitsinyt enään jatkaa juoksuaan. Kova oli emännän saarna, ja kun Virnemäen väki kokoontui kuuntelemaan, mistä oli kysymys, vakuutti emäntä, että hän oli lukenut tuomion sekä isännälle että pojille, jos ottavat osaa kilpailuun . . .

— Kuvernööriin siitä vielä valitus pannaan, ja kummia vielä kuulevat herrat ja muut hulluttelijat, — pauhasi hän. — Ja jos minä olisin tässä Virnemäessä emäntänä, niin jo minä näyttäisin, antaisinko juosta pihaani ympäri niinkuin rakkikoirain . . . Antaisi Jumala siksi päiväksi niin vesisen sateen, ettei ulkona siedettäisi . . . Ohoo sentään! Jumalattomuus kasvaa!

Mikko lähti nolona miehenä kävelemään mökilleen, ja äsken raittiit ajatukset kävivät kovin alakuloisiksi.

Mutta hän kimposi pian entiselleen. Sillä kun hän saapui kotia, istui penkillä Hietailan Salkko; kun ovi ei ollut lukossa, oli

tämä omin lupinsa tullut sisälle ja arvanut, ettei Mikko voinut olla kaukana.

— Pistäysin tuossa naapurissa, — sanoi Mikko.

Hietalan Salkolia oli paljon kilpailu-uutisia.

— Oikea juhla siitä tulee. Ronsi, metsä-herra, pitää puheen, ja palkintotuomariksi on lisäksi valittu Jänesvaaran Artturi, juoksijain ajaja ja varsain kasvattaja, jonka tunnet . . .

— Tunnen tietenkin, — sanoi Mikko.

— Artturi on sitä varten valittu, että hänellä kun on tottunut silmä, niin osaa arvostella, kenellä on hyvä askel ja puhdas juoksu, — jatkoi Salkko. — Ja palkinnot jaetaan heti, kuivat rahat käteen! Ja kuuluu opettaja Jatko tulevan kynämieheneksi, joka merkitsee kirjaan, kuinka kauan kullakin menee aikaa . . .

— Lieneekö niillä tarkka kellokaan? — kysyi Mikko.

— Herralan Aukustilla on oikea kilpa-ajokello, ja Aukusti ja vallesmänni tulevat kellonkatsojiksi . . .

— No niihin miehiin tuota sitten uskaltaa luottaa, — arveli Mikko ja alkoi nyt vuorostaan selittää Salkolle, että aamulla oli koejuoksua pidetty, ja mainitsi, kuka olivat olleet juoksemassa. Salkko ei ollut siitä mitään kuullut, mutta nyt hän innokkaana kysyi:

— No kuinka näyttivät juoksevan? Katkesiko taival hyvin nopeaan?

— Minusta näytti, että olisi siinä vauhdissa riittänyt joku muukin, — vastasi Mikko ja kertoi sitten kaikki näkemänsä ja tekemänsä havainnot.

— Saattaa tulla hyvinkin juoksija siitä Sipillan kylän Sääreläispojasta, vaan ei näytä vielä olevan oikeata tarmoa jaloissa, — arveli Mikko lopuksi.

— Kuuluu aikoneen Tiehaaran Tanelikin kilpailuun, — kertoi Salkko. — Tässä eräänä

iltana oli koettanut juosta, ja Romsin oli ollut kellonkatsojana, ja kehoittanut oli kilpailuun . . .

— Kyllä niitä sitten kerääntyy kaikenlaisia räkänokkia, — arveli Mikko.

Ja niin juttelivat Mikko, leskimies, ja Salkko, piintynyt vanhapoika.

Mutta kun hämy eneni ja huoneessa alkoi olla melkein pimeä, niin ettei toinen toisensa kasvoja nähnyt, niin molemmiin päättivät, että yrittävät. Vallesmanni oli sanonut, että hän on se mies, joka valvoo, ettei Salkon ja Mikon tarvitse ilman edestä juosta . . .

Ja vielä tuumasivat, että huomen-aamulla oikein varhain lähtevät juoksemaan yhdessä koko matkan, niin että tie olisi tuttu varsinaisen kilpailun aikana.

— Ja kuuluu sanoneen Romsin, että hyvä olisi, kun nyt paljon tulisi juoksijoita, että nähtäisiin olisiko täällä Heinärannalla, jossa on monta mainiota juoksijaa ennen

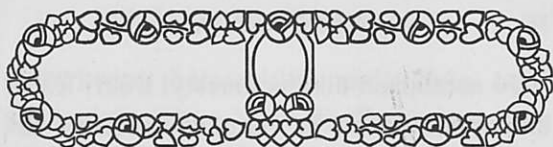
ollut, vielä niin nopeaa, josta sopisi ruveta toivomaan Kolehmaisena vertaista ja vielä parempaakin . . .

— Miks'ei ole, sanoi Mikko.

— Jo minä sanoin, että on niitä täällä, kun vähän harjoittelevat.

Mikko sytytti tulen lieteen ja keitti kahvit vieraalleen. Ja koska ei Salkolla ollut mihinkään kiirettä, yöpyi hän Mikon pirttiin. Aamulla varhain piti yhdessä lähteä koematkaa juoksemaan.

Ja niin kumpainenkin nukkuivat Herran rauhaan.

Vihdoin valkeni kilpailupäivän aamu.

Oli ollut lämmin ja usvainen yö, mutta aamu oli kirkas kuin kristalli. Elonleikkuu oli aloitettu, ja vainiolla näkyi jo kuhiloita. Ja satoista vuotta toivottiin.

Aamulla varhain oli jo väkeä tavallista enemmän liikkeellä, vaikka olikin poutainen arkipäivä. Erkintarhan ison kiven luona liehui laiskasti pitkän ulun latvassa hohtavan puhdas lakana, sillä värillisiä lippuja ei ollut. Samanlainen lippu näkyi Ylipään Vilhemmin suoviljelyksen laidasta Repovaaran päältä ja niinikään vielä Jannenmäestä, vanhan Jannen lähteen vierestä. Siihen valkokärkiset viittakepit joka sadan metrin päässä! Selvä oli tie.

Jo aamiaisen aikana ilmestyi Kekri-Kaisa kahvipannuineen ja vehnäisvasuineen Erkintarhaan. Metsänrintaan, sopivan kiven kylkeen, laittoi hän tulen ja hommasi kookkaan jalkaniekka-kahvipannunsa tulleen. Ollen liikenero oli Kaisa edellyttänyt, että niin merkillisenä päivänä tulisi kahvikauppa kyllä kannattamaan. Ja niinpä, kun joutilasta väkeä alkoi paikalle karttua, kiehui Kaisalla jo ensimmäinen pannullinen, ja makea kahvinhaju levisi kannervaiseen vaaran laitaan. Tasapintaiselle kivelle oli Kaisa, tukkijoella tottunut veraton kahvinkeittäjä, kahvikupit somaan järjestykseen asettanut ja läjännyt houkuttelevan pinon vehnäsiä keskelle.

Ja siihen Kaisan keittiön luo ensimmäiset tulijat kokoontuivat.

Kilpailujen oli määrä alkaa täsmälleen kello 12, mutta nyt kävi kello vasta kymmentä.

Ollin-Mikko näki akkunastaan, mitä Er-

kintarhassa hommattiin, mutta hän istui vielä pirtissään. Hän oli Virnemäen Kaisalta ostanut kaksi kananmunaa, keittänyt ja syönyt ne, koska oli kuullut, että eri lailla juoksee mies, kun piimän sijasta syö pari munaa. Niin oli aikonut tehdä Hietalan Salkkokin.

Juoksijoita ei vielä näkynyt tulevaksi, mutta Mikko tunsi Herralan Aukustin ja Jänesvaaran Artturin, palkintotuomareita molemmat, jotka kävellen Varpumäestä päin Talvitiehen tarkastelivat viittakeppejä ja mitä lienevät muutakin hommanneet. Ja Erkintarhaan päin olivat tulossa.

— Siinä tulevat jo nuo . . . kyllä kai ovat pian herratkin täällä, — arveli Mikko.

Ja yhä enemmän näkyi väkeä tulevan. Pikkupoikia oli jo karttunut melkoinen lauma, ja he juosta vilistivät siitä Mikon pirtin ohi Talvitiehen päin ja sieltä takaisin, kilpasilla ollen.

Oli saapunut opettaja Jatkokin ja nous-

sut kiven päälle. Ja mitä papereita lienee siinä selaillut.

Aika kului, ja Mikon jännitys kasvoi.

Kun hän hetken päästä silmäsi Erkin-tarhaan päin, näki hän, että sinne jo oli ilmestynyt juoksijoitakin. Hän tunsu Mäen-pään pojan, joka oli juoksupuvussa, samoin kuin Rantalan Alkottikin. Sipillan kylän Sääreläispojalla ei ollut juoksupukua, vaan näytti olevan alushoususillaan ja nenäliina lakkina . . .

Varpumäen Frans Penjami oli niinikään saapumassa paikalle, ja hänkin oli alushoususillaan ja naisen paulakengät jallassa . . .

Mikko oli paraikaa köyttämässä paula-kenkiä jalkaansa, kun kuului kärryn päryä ja joku huusi:

— Jo herrat tulevat!

Mikko silmäsi ulos ja näki herrain ajan myllytietä pitkin Erkintarhaa kohti. Etuistuimella istuivat vallesmanni ja Romsu

ja takaistuimella eläinlääkäri Ropsu. Ja kun likemmäksi tulivat, tunsu Mikko, että heidän perässään kävelevä mies oli Hietalan Salkko . . .

Hänelle tuli kiire, ja pian oli hän juoksukunnossa.

Herrain perässä tuli väkeä kuin soipaa sotaa. Oli vanhaa, oli nuorta.

Ja hauskaa näytti kaikilla olevan.

Ison kiven päälle vietiin pöytä ja tuoli, ja kun alkuvalmistukset oli tehty, huusi vallesmanni, että nyt ensiksi, ennenkun aletaan juoksijain nimiä ottaa „ylös“, pitää metsäherra Romsu lyhyen avauspuheen.

Kokoonnuttiin kiven ympärille ja Kaisan kahvipannu jäi hetkeksi unhoon. Kiven päällä seisoj metsäherra Romsu ja alkoi puhua . . .

Hän puhui ensin kuinka terveellistä kaikki urheilu on, kuinka se lisää hyvinvointia ja ruumiin terveyttä. Ja sitten

selitti hän, mistä asti alkaen nämä juoksukilpailut ovat lähtösien:

„Se oli Greekan maalla yks' noori mies kun juoksi Marathonin juoksun . . .“

Ja sitten hän selitti, mistä Maratonkilpailut ovat alkunsa saaneet.

Ja kun Ronsi oli puheensa lopettanut, alkoi kilpailijain „sisäänkirjoitus“, josta ei kenenkään tarvinnut mitään maksaa. Opettaja Jatko kirjoitteli omiin paperihinsa, mutta mustakantiseen kirjaan merkitsi vallesmanni kaikkien osanottajain nimet.

Ja seuraavat henkilöt ilmoittausivat kilpailuun:

Arvi Mäenpää,
Alkotti Rantala,
Ollin-Mikko,
Hietalan Salkko,
Sipillan kylän Sääreläispoika,
Varpumäen Frans Penjami ja
Nestori Vaski.

— Eikö ole ketään muita, jotka uskalta-
vat yrittää? — kysyi vallesmanni.

Oli pitkän aikaa aivan hiljaista.

— Totta kai nyt vielä on muitakin, —
sanoi vallesmanni.

Mutta ei yhtään tullut lisää.

— Vähinäpä ovat juoksijat Heinäran-
nalla, — arveli hän ja aikoi jo panna kir-
jansa kiinni, kun samalla kuului huutoja:

— Savukylän poikia tulee tuolla iso
lauma!

Ja todella. Sieltä tuli maantieltä päin
kymmenkunta nuorta miestä, joilla kaikilla
oli polvihousut sekä urheilulakit ja -kengät.

— Sieltähän ne vasta juoksijat tulevat-
kin! — ihastuivat palkintotuomarit, mutta
äskен ilmottautuneet menivät vähän no-
loiksi, sillä Savukylän poikain joukossa
tunnettiin Mäkiniemen Vihtori, joka oli
monta palkintoa ennen juossut . . .

Ja kymmenen Savukylän poikaa ilmoit-
tautui kilpailuun.

— No, nyt tämä alkaa joltakin näyttää,
— sanoi vallesmanni hyvillään.

Mutta kun kaikki oli merkitty kirjaan, ja vallesmanni joutui lähelle Salkkoa ja Mikkoa, jotka olivat siirtyneet syrjään nuoremmista miehistä, virkkoi hän heille rohkaisevasti:

— No nyt, Salkko ja Mikko, näyttäkää, että vielä olette samoja miehiä, jotka rosvo Mattsonnin otitte juoksulla niskasta kiinni...

Hyvilleen tulivat vallesmannin puheesta Salkko ja Mikko.

— Ja näyttäkää, ettei mene ensi pal- kinto savukyläläisille!

Yhä karttui väkeä. Jo oli Ojalainenkin tullut ja kaikki Ojalaisen lapset. Ei ollut siis kiivas emäntä jaksanut pitää kousissa väkeään, vaikka oli isosti uhannut.

Maallinen ilo oli rovastinnankin saanut liikkeelle. Ja kovin mielellään olisi lähtenyt rovastikin, mutta „kristittyjen vuoksi“

ei tahtonut. Ja kaikki muutkin rouvat olivat joukossa.

Kekri-Kaisan kahvikauppa kävi hyvin, Rouvatkin hakivat kiviä tai mättäitä istuimiksiin ja joivat Kaisan väkevää, kirkkaan ruskeata kahvia.

Ja hauskaa oli. Naurua ja iloista puhelua kuului, pikkupoikien melua ja kiljumista. Lämpimästi paistoi päivä vaaran laitaan, ja hyvältä tuoksui Kaisan kahvi, jonka lemu sekaantui kuivien risujen kuttavaan savunhajuun.

Touhussa olivat palkintotuomarit ja kokoontuivat kiven päälle yhteen rykelmään. Ja vallesmanni, joka oli puheenjohtaja, selitti kuuluvalla äänellä, mistä oli juostava ja että pitkin linjaa oli lyöty „taakkepit“ jokaisen sadan metrin päähän.

— Tämä on niin sanottua murtomaa-juoksua, ja sen vuoksi on juostava taival valittu mahdollisimman epätasainen ja louhikkoinen, — jatkoi vallesmanni. —

Mutta palkintotuomarit ovatkin sitä mieltä, ettei pahemmassa paikassa pidetä missään kilpailuja, niin että joka nyt juoksee tämän matkan ensin Jannenmäkeen ja sieltä takaisin ja ohi tämän Erkintarhan Ylipään Vilhemin suoviljelyksen laitaan, — kuten valkolatvaiset taakakepit tien näyttävät, — se jumaliste juoksee sileälläkin maalla . . .

Kello alkoi olla kaksitoista, ja juoksijat komennettiin riviin, ison kiven viereen. Kirjava oli lähteväin joukko. Alushousuillaan oli Hietalan Salkkokin ja avopäin. Mikolla oli jalassa anturapohjaiset paulakengät ja sinertävät kalminki-alushousut, joiden takapuolesta paistoi kellertävä sinetti.

Sipillan kylän Sääreläispojalla oli valkoiset alushousut, mutta varsisaappaat, polven alta lujaan remmitetyt.

Palkintotuomarit — vallesmanni, Ronsi, Herralan Aukusti, Ropsu ja Jänesvaaran

Artturi — olivat jo kaikin kiven päällä, ja Artturi seiso i kilpa-ajokello kädessään.

Jännitys kasvoi niin juoksijoissa kuin yhä karttuvassa yleisönkin parvessa.

Hra Jatko kirjoitti: „Matkaan lähdet- täessä oli jännitys hirmuinen, ja kuolon hiljaisuus vallitsi väkijoukossa. Ei kuulu- nut hetkeen muuta kuin Repo-ojan yksi- näinen pauhu . . .“

Vallesmannin oli määrä lukea kolmeen.

Lähtijät seisoivat vauhtivalmiina ja odot- tivat.

Jo vallesmanni viimein luki harvakseen:

— Yksi, kaksi ja kolme!

Silloin pörähtivät kilpailijat kuin ammu- tut liikkeelle ja hyppelivät menemään ki- vikkoa poikki myllytielle. Sekaisin olivat kaikki, yhdessä rykelmässä melkein . . .

Hra Jatko kirjoitti: Maa tömisi juoksi- jain lähtiessä, ja pieniä kiviä pirskoili pit- kän matkaa, kun juoksijat kivikkoa pitkin

parastaan panivat myllytielle päästäkseen . . .

Sipillan kylän Säareläispoika joutui ensiksi myllytielle ja melkein heti hänen perässään eräs Savukylän poika, Mäkiniemen Vihtori. Vimmattua vauhtia he lähtivät painamaan Talvitiehen päin silloin jo, kun jotkut kilpailijoista vielä hyppäsivät kivikossa . . .

Mikko ja Salkko olivat viimeisiä, jotka myllytielle nousivat. Ja toiset huristivat silloin jo Talvitiehen päin, niin että maatömisi ja pöly lensi . . .

-- Taisi käydä hullusti! — hätäili Salkko.

— Ei ole hätää vielä! — ehti Mikko vastaamaan. — Vasta on taival alussa.

Myllytielle päästyään kiinnitti Mikko vauhtiaan, niin että kun ehtivät Talvitien pihaan, hän oli jo juossut Mäkitalon Arvin ja Savukylän poikain ohi . . .

— Kas vaan Mikkoa . . . jopa alkaa Mik-

kokin polkea eri tavalla, — hoki vallesmanni.

Ja suuri oli jännitys kivellä, ja kovin hartaina ja innostuneina seurattiin juoksijain menoa.

Kun Välijängän laitaan ehtivät, oli järjestys muuttunut. Mäkinien Vihtori oli eillimmäisenä, toisena Rantalan Alkotti ja kolmantena Ollin-Mikko. Säareläispoika oli vasta neljäntenä, ja hänen jälessään Hietalan Salkko . . .

Mutta Välijängällä vauhti laimeni. Soikkaroiden ja käsillään koettaen pitää tasapainoa pyrkivät juoksijat pitkin liukkaan niljakoita teloja, ja joukosta kuului kirollemisia. Ei päässyt siinä juoksua Mäkinien Vihtorikaan, vaikka maankuulu oli . . .

Kun etumaiset nousivat teloilta maanrantaan, olivat jälkimmäiset vielä melkein jängän puolivälissä . . .

— Mikko on kolmantena . . . Mikko on kolmantena! — hoki vallesmanni. — Saa-

daan nähdä . . . saadaan nähdä . . . Nyt nou-
sevat mellalle . . . nyt painavat kuin riiva-
tut Varpumäkeen . . . jo sivuutti Salkko
Sipillan kylän Sääreläispojan . . . Nyt pa-
laavat jo Varpumäen pihasta ja painuvat
Jannenmäkeen päin . . .

— Saapa nähdä . . . saapa nähdä! — ho-
kivat muutkin palkintotuomarit, mutta Jä-
nesvaaran Artturi piti kellosta vaaria kuin
varkaasta.

Jannenmäkeen asti ei nähnyt muualta
kuin kiven päältä. Senvuoksi kiipesivät
pikkupojat pitkien petäjien latvoihin ja
katsoivat sieltä, ja alhaalla maassa seisovat
kysyivät vähä-väliä:

— Eroittaako, kuka on eillimmäisenä?

— Ei oikein eroita . . . yhtenä vilinänä
on koko metsänranta ja Jannenmäkeen
vievä polku . . .

— Entäs nyt?

— Ei vieläkkään . . . Ei muuta kuin vilk-
kuu ja vilkkuu . . .

Hra Jatko kirjoitti: „Jännitys kasvoi niin, että pikkupojat kiipeilivät puiden latvoihin ja ilmoittivat sieltä kiihtyneille maassa-olijoille, missä asti juoksijat milloinkin menivät . . .“

Juoksijat olivat ehtineet jo Jannenmäkeen, ja vauhti oli nyt jo kiukkuista, sillä tuli kysymys, kuka ehtisi ensiksi lähteelle ja ensiksi takaisin pyörtämään. Viittakepit veivät kuten sanottu Vanhan Jannen ohrapellon ja perunamaan piennarta mutkaten lähteelle. Mutta nyt kun vauhdissa juoksivat eivätkä nähneet muuta kuin lähteen luona pitkän kuusirangon pystyssä ja sen latvassa valkoisen lakanan, eivätkä joutaneet piennarta mutkaamaan, vaan tomahtivat suoraa päätä peltoon ja siitä perunamaan poikki suoraan lähteelle. Ohrapelto taipui ja tähkät tutisivat kuin ankaran myrskyn kynsissä, kun mieslauma täyttä ravia siihen porhalsi. Perunamaasta nousi

multa korkealle ilmaan, ja naatit lentelivät huiskin haiskin . . .

Hirmuinen oli meno.

Vanha Janne näki kauhistuksen työn, ja hän riensi portaille, huusi ja kirosi ja uhkasi toimittaa linnaan kaikki.

Mutta juoksijat eivät häntä kuunnelleet, vaikka näkivätkin hänet kirkas kirves kädessä viuhkovan portailla. Ei ollut aikaa kenelläkään kuunnella, mitä Vanha Janne huusi ja melusi, vaan äkkiä pyörähti jokainen lähteen luota takaisin ja lähti samoin perunamaan ja pellon poikki painamaan jälleen Varpumäkeä ja Välijänkkää kohden . . .

Mutta portaillaan kirosi ja huusi Vanha Janne niinkuin ukkonen ja uhkasi näyttää . . .

— Jo palaavat Jannenmäestä! — huusivat pojat puiden latvoista.

Ja Jänesvaaran Artturi, kellonkatsoja, sanoi, että hyvästi ovat juosseet.

Hra Jatko kirjoitti: „Jannenmäkeen asti oli juoksijain vauhti erinomaisen nopea, jonka tunnettu hevose mies Jänesvaaran Artturi vakuuttaa . . .“

Jannenmäestä Varpumäkeen alkoivat juoksijain välit pidetä. Etummaisena oli taaskin Mäkinien Vihtori, mutta nyt oli toisena Hietalan Salkko, ja Sääreläispoika kolmantena. Ollin-Mikko oli nyt melkein takimmaisena. Ei ollut muita Mikon jällessä kuin Varpumäen Frans Penjami ja kolme Savukylän poikaa.

Vinheää vauhtia lähestyi miesjoukko Varpumäkeä ja viheliäistä Välijänkkää . . .

Meno oli kova, eikä toinen toisestaan välittänyt. Mutta yht'äkkiä katosi Ollin-Mikko joukosta, eikä kukaan nähnyt, mihin hän meni . . .

Palkintotuomarit katselivat kiikarilla Välijänkälle, missä juoksijat olivat tulossa.

Vallesmanni, jolla oli niin likelletuova kiikari, että kahden kilometrin päästä toi

miehen melkein viereen, katsoi tarkkaan kilpailijain soikkaroimista Välijänkkällä.

— Ei näy Mikkoa, — puhui hän hätäisellä äänellä, naama punottaen, — ei näy... Siinä tulee ainakin jo kymmenen miestä... Hietalan Salkko on neljäntenä, ja hänen jälessään Rantalan Alkotti... Sitten on varmaan niitä Savukylän poikia... Niin on, näemmä... Mutta mihinkä helvettiin on Mikko jäänyt! Nyt on jo tuo eillimmäinen, Mäkinien Vihtori, kohta tässä laidassa jänkkää... Kuka saakeli siellä roiskahti teloilta jänkkään! Ha, ha, ha...

— Se on Sääreläispoika! — huusivat pojat puista.

Mutta vallesmanni jalkoi, ottamatta kaukoputkea pois silmistään:

— Jo roiskahti toinenkin jänkkään... Mutta jopa on kummaa, ettei Mikkoa näy... Nyt on Mäkinien Vihtori pian jänkän poikki päässyt... Jokohan se Mikko oli niin lapsellinen, että heitti kesken...

Mutta yhtäkkiä huusivat pojat puista:
— Mikko juoksee jo Talvitien pihan poikki!

Vallesmanni riemastui, ja nyt hän jo näki kiikarilla, kuinka Mikko täydessä ravissa polki Talvitien pihan läpi ja lähestyi vinhaa vauhtia myllytietä.

— Mikko on eillimmäinen! — huusi hän hyvillään; kukaan ei ymmärtänyt, mistä Mikko siihen oli ilmestynyt.

Mutta jänkän poikki tultua alkoi kilpailijain vauhti yhä enetä. Pitkään ja nopeasti astui nyt Mäkiniemen Vihtori, polki kuin tulen liekissä poikki Talvitien pihan ja nähtävästi koetti saavuttaa Mikkoa, joka vierii tulemaan myllytien vastaletta niinkuin kerä. Mutta vara oli jälessä tulevillakin parantaa vauhtiaan. Ja aivan lähellä Mäkiniemen Vihtoria vihkaisivat Rantalan Alkotti ja Sääreläispoika, joka oli toiset saavuttanut, vaikka loiskahtikin jänkkään . . . Kolmantena ja kumman no-

peasti kynsi nyt Varpumäen Frans Penjamikin, huitoen käsillään hirmuisesti. Hietalan Salkko vaaksoi Frans Penjamin kanta-päillä ja näytti yrittävän edelle, mutta ei päässyt. Mäkitalon Arvi ja Savukylän pojat juoksivat yhdessä ryhelmäessä, ja heidän jälessään Nestori Vaski, jonka juoksu näytti olevan toivotonta taistelua.

Jännitys kasvoi, ja juoksijain vauhti yhä eneni.

Mikko vieräi tulemaan etumaisena kuin kerä, ja kun hän ehti mökkinsä kohdalle ja Apunlaaksoon päin oikaisi, huusi vallesmanni:

-- Mikko . . . Elä päästä enään edellesi ketään! Kiinnitä . . . kiinnitä!

— Hyvä on askel, ja niin nopea, ettei silmä eroita, — sanoi Herralan Aukusti, Mikkoa kehuen.

Muut juoksijat seurasivat äskeisessä järjestyksessä, mutta Apunlaakson ja Virne-

mäen välissä pääsi Hietalan Salkko Frans Penjamin edelle . . .

— Saapa nähdä, kuinka tuossa käy! — sanoivat palkintotuomarit.

Mikko oli ehtinyt jo Virnemäen pihaan, joka sääntöjen mukaan oli kahdesti mennä tullen kierrettävä. Mikko oli toista kierrosta juoksemassa, kun Mäkinien Vihtori potkaisu vihaiseen vauhtiin ja vilahti Mikon edelle. Säareläispoika yritti samoin, mutta Mikko jaksoi vielä pysyä edellä.

Palkintotuomarit ja muu yleisö huusivat ja nauroivat.

Herra Jatko kirjoitti: . . . „erinomaisen jännittävä oli hetki Virnemäen pihalla, missä Mäkinien Vihtori ajoi Mikon edelle . . .“

Mäkinien Vihtori ja Mikko nousivat jo Repovaaran päälle, Mikko kynsien kuin riivattu perässä. Mutta äkkiä sai Säareläispoika kuin sähkön sysäyksen ja vilahti

Mikon edelle, ja vähän päästä suhahti Rantalan Alkottikin . . .

Mikko kuuli jälessään tulevan Hietalan Salkoksi, ja nyt koetti hänkin, minkä lyhyet jalkansa antoivat . . . Mutta kivikkoinen ja kannikkoinen oli Repovaaran laita ja raskasta juosta jyrkkää vastaletta . . .

— Vihtori voittaa! — huusivat jo pikku-pojat.

— Sipillan kylän poika voittaa! — huusivat toiset.

— Ei tiedä, ei tiedä, — sanoi vallesmanni. — Vielä on matkaa!

Vaikka nyt jo näkyi, kutka ensimmäisinä perille saapuisivat, ei vielä ollut varmaa, kuka ensi palkinnon saisi, sillä siksi yksiväkisiä näyttivät juoksijat olevan, ainakin ne, jotka etumaisina juoksivat.

— Ei siitä vielä tiedä, — ennusteli vallesmanni ja katsoi kiikarillaan Ylipään Vilhemin suoviljelykselle päin, jonne juoksijat juuri olivat pääsemässä.

Vallesmannin ennustus näyttikin olevan oikea. Sillä kun juoksijat tulivat takaisin alas jyrkkää, kivikkoista ja kannikkoista vaaran kuvetta, muuttui järjestys. Etumaisena oli Mikko, joka paljon muita edellä vierisi kuin tumma pallo pitkin vaaran laitaa, kivet ja kannot sukkelaan vältellen. Ja melkein Mikon kantapäillä, samoin keränä vierien, vihkaisi Varpumäen Frans Penjami. Mutta kaukana heistä olivat vielä Mäkinien Vihtori, Sääreläispoika, Hiotalan Salkko ja Rantalan Alkotti, jotka eivät jyrkässä vaaran louhikossa uskaltaneet päästää täyteen vauhtiin, vaan kiertämällä ja vastakynsin kyhnien koettivat vaaralista myötälettä lankeamatta alle juosta.

Jälkiroikassa, johon Mäenpään Arvikin oli jäänyt, lankesi monta poikaa, ja kerran keikahti Sääreläispoikakin, mutta nousi kuin nuoli pystyyn taas...

— Enkö arvannut! Enkö arvannut! —
hoki vallesmanni.

Ja herra Jatko kirjoitti: . . . „oli kerrassaan mielenkiintoista nähdä juoksijain tulevan jyrkkää Repovaaran laitaa alas, se oli todella „lennokasta“ juoksua . . .“

Virnemäen pihassa, joka oli nytkin kahteen kertaan kierrettävä, syntyi hirmuinen kilpajuoksu ja taistelu palkinnoista. Sillä vaikka Mikko ja Frans Penjami olivatkin muista edellä, saavuttivat heidän toisella kierroksella Mäkiniemen Vihtori, Sääreläispoika ja Rantalan Alkotti, ja silloin alkoi hirmuinen ottelu . . . Maa tömisi, Virnemäen pirttirakennus tutisi, ja hiekka ja pienet kivet lentelivät akkunoihin . . .

Hirmuisen jännittävä oli hetki, sillä taival oli pian lopussa, ja kuka nyt ensiksi ehtisi . . .

Vallesmanni huusi ja viittoi, ja Mikko oli kuulevinaan, että hänen nimeään huurettiin. Ponnistaen kaiken voimansa, tukka pystyssä ja silmät renkaina, painoi hän kuin henkensä kaupalla eikä päästä-

nyt Vihtoria edelleen . . . Oravana kiersi hän Virnemäen pihan, pyyhälsi kuin varjo Apunlaaksoon ja oikaisi siitä suoraan Erkintarhaa kohti . . .

Hän kuuli huutoja ja nimeään mainittavan, mutta nuolena hyppäsi hän kiveltä kivelle, jalka varmana ja vielä jänteissä . . . ja tomahti kuin pyssyn suusta ison kiven viereen Erkintarhaan . . .

Melkein samassa oli Mäkiniemen Vihtorikin siinä, ja hänen perässään Hietalan Salkko. Silmät suurina ja sieraimet kuin ajetuilla poroilla he huokuivat, ja vesi tip-pui hiuksien nokista.

Kuului hurraata ja kovaa melua.

Mutta ei kauvaa viipynyt ennenkun saapuivat Sääreläispoika, Frans Penjami ja Rantalan Alkotti yhdessä rykelmässä kaikki. Ja heistä vähän jalempänä tuli Mäkitalon Arvi erään Savukylän pojan kanssa. Näiden takana saapuivat Nestori Vaski ja loput Savukylän poikia.

Suuri oli hämmästys, huuto ja melu.

— Mikko voitti! Mikko voitti! — huusivat pikkupojat ja laskeusivat puista maahan.

Herra Jatko kirjoitti kuin tulisessa tuskassa. Vallesmanni kehoitti hurraamaan Mikolle, Vihtorille ja Hietalan Salkolle . . . Jänesvaaran Artturi ja muut palkintotuomarit tarkastelivat tuloksia, ja kova oli melu, huuto, nauru ja riemun rähäkkä . . .

Kaikille juoksijoille tarjottiin ilmaiseksi vehnäskahvit, ja joka polttaa halusi, niin hänelle sikari.

Hyvillään olivat kaikki, nekin, jotka jälkimmäisinä perille joutuivat.

Hauskaa oli.

Mikon ja Salkon puolesta oli vallesmanni kovin hyvillään, ja moneen kertaan muis-teli hän toisille palkintotuomareille, kuinka Salkko ja Mikko silloin juoksivat, kun rosvo Mattsonnia kiinni pyysivät . . .

Palkinnot jakaantuivat siis seuraavasti:

Ensi palkinto: Ollin-Mikolle,

toinen: Vihtori Mäkiniemelle,

kolmas: Hietalan Salkolle,

neljäs: Sääreläispojalle,

viides: Frans Penjamille,

kuudes: Rantalan Alkotille,

seitsemäs: Mäkitalon Arville,

kahdeksas: Piippos-pojalle Savukylästä.

Ja jokaiselle Savukylän pojalle ja Nestor Vaskelle annettiin kehoituspalkinto, koska rahoja riitti ja koska kaikki olivat parhaansa panneet ja raskaan taipaleen loppuun asti kunnialla kilvoitelleet.

Juhlallinen ja unhoittumaton oli hetki, kun vallesmanni punaisesta lompakostaan puhtaita, taittamattomia seteleitä palkintoina jakoi, ja jokaiselle oli hänellä ystävällinen ja kehoittava sana lausuttavana . . .

Juhlallinen oli hetki, eikä silloin muuta kuulunut kuin Kekri-Kaisan kahvin kuohuminen ja vallesmannin puhe . . .

Mutta juuri kun vallesmanni oli saanut palkinnot jaetuksi ja mieliala oli juhlallisimmillaan, ilmestyi Vanha Janne tuimana miehenä lautamiehen kanssa paikalle. Ja kovalla äänellä alkoi hän nyt selittää, mitä vahinkoa juoksijat olivat hänen ohrapelolleen ja perunamaalleen tehneet, — olivat polkeneet ja tallanneet niinkuin sotajoukko olisi siitä poikki kulkenut. Ja haastaa uhkasi nyt kaikki: „viljamaan polkemisesta ja kotirauhattomuudesta, edesvastausta ja palkintoa“.

Mutta vallesmanni, tuttava mies Jannen kanssa ja aina nokkela asioissa, meni Jannen viereen, löi olkapäälle ja jotakin korvaan kuiskasi . . .

Ja äkkiä leppyi Janne. Ja kun vielä tarjottiin vehnäskahvit ja sikaarit, niin istui siihen toisten joukkoon ja oli niinkuin muutkin, nauroi ja piti hauskaa.

— Kaikki olkaamme iloiset! — sanoi vallesmanni leikkisästi; mutta moni luuli

tetävänsä mitä vallesmanni oli Jannelle kuiskannut . . . että oli luvannut nisujauho-säkin pellon polkemisesta ja ensi vuoden verot perunamaasta . . .

Kun kaikki virallinen puoli oli toimitettu ja palkintotuomaritkin vihdoinkin joutuivat kahville, kysäisi vallesmanni kuiskamalla Mikolta:

— Mistä hiivatista sinä siihen Talvitien pihalle yhtäkkiä ilmestyit, kun sinua ei Välijänkällä näkynyt?

Ja Mikko kuiskasi vastaan:

— Minä kiersin vaaran laitaa, johon jo ennen olin pilkkonut polun . . .

Vallesmanni nauroi, mutta kun muut kysyivät, mitä nauroi, niin arveli vain:

— Kysykää Mikolta!

Muille jäi toistaiseksi salaisuudeksi se, mistä Mikko oli yhtäkkiä Talvitien pihaan ilmestynyt, sillä tulipa mistä hyvänsä, niin joka paikasta oli pitempi matka kuin suoraan Välijänkkää poikki.

Herra Jatkokin oli saanut selostuksensa konseptin valmiiksi ja jouti hänkin nyt kahville.

Kello kävi jo kuutta, ja päivä oli hyvin lännellä. Ihana, lämpöinen elokuun ilta alkoi. Pikkupojat juoksivat nyt kilpaa, ja Jänësvaaran Artturi katsoi heille mieliksi kilpa-ajokelloansa . . .

Ja herra Jatko kirjoitti vielä konseptiinsa: . . . „epäilemättä nämä juoksukilpailut herättävät innostusta nousevassa nuorisossa, sillä nyt jo heti näyttävät nuoret pojat alkavan kilpailla. Ehkäpä ei enään ole hämärässä tulevaisuudessa se aika, jolloin Heinärannaltakin maailmanmainioita juoksijoita ilmaantuu. Sillä tämänpäiväiset tulokset jo osaltaan osoittavat, että heinärannalla on juoksulahjaista kansaa, joka . . .“

Opettaja on hyvä ja juopi kahvinsa, ettei ehdi jäähtyä, — keskeytti hänet Kekri-Kaisa.

Mutta hetken päästä hyppäsi metsäherra taas kivelle ja piti innostavan puheen, kovasti kiitellen kaikkia osanottajia. Ja lopuksi taas puhui siitä, josta oli puhunut kilpailujen alussakin:

— Se oli yksi noori mies Greekan maalla kun juoksi Marathon . . .

Herralan Aukusti puhui sitten. Tunnetuna hevosemiehenä hän ymmärsi „juoksun päälle“.

— . . . „ja mitä tulee siihen, että hänellä oli juoksussa hyvä malli, selvä askel ja vauhti tasaisesti enenevä, niin kyllä minun täytyy sanoa, että . . .“

Mutta Aukustia ei kuunneltu, sillä herrat puhelivat keskenään, ja pikkupojat saivat huutaa niin paljon kuin tahtoivat.

Ja lämmin elokuun ilta tuli. Repo-oja pauhasi, vaahto myllersi myllynrännöissä, ja tuulihenki liikutteli lakanalippuja riu-
kujen latvassa.

Ja kaikille läsnäoleville jäi näistä ensimmäisistä Heinärannan juoksukilpailuista pysyväinen muisto mieleen.

Heinärannan vallesmanni istui vieraitensa kanssa virkahuoneessaan hauskaasti jutellen.

Oli syyskuu menossa, sillä juoksukilpailusta oli pari viikkoa kulunut. Paikkakunnan lehdessä „Tunturissa“ oli ollut seikkaperäinen selostus kilpailusta. Sen oli opettaja Jatko laatinut ja värittänyt kilpailut kerrassaan loistaviksi, ylistäen Heinärannan herroja ja heidän palavaa urheilu-intoaan.

Tosin oli kilpailujen jälkeisinä päivinä kuulunut ankaroita arvosteluja kristittyjen puolelta, ja herrojen syyksi oli koko hullutus pantu. Oli vallesmanni saanut kuulla,

että kantelukirjelmä pannaan kuvernööriin ja valitetaan herrain hullutuksista. Mutta hän ei ollut kuulemistaan millänsäkään. Eipä siinä ollut kenellekään sattunut mitään vahinkoa. Vanha Janne oli hyvitetty, eikä hänellä ollut mitään kantelemista. Ja kaikki juoksijat olivat olleet tyytyväisiä.

Kaksi viikkoa oli jo kulunut, eikä asiasta kuulunut tuon kummempaa. Ja nyt kun herrat taas olivat kolla ja illan kuluksi maistelivat totia, tuotiin vallesmannin posti, virkakirjeitä ja sanomalehtiä vahva pinkka.

— Onpa siinä nyt taas, — sanoi hän ja silmäili pinkkaa.

Kun sitten hetken kuluttua avasi erään kirjeen, vilahti hänen silmäänsä Heinäranta . . .

Uteliavana alkoi hän silmäillä asiakirjavihkoa ja huomasi, että siinä nyt oli se valituskirjelmä juoksukilpailusta . . .

Vieraat herrat tulivat uteliaksi, ja kaikki

kokoontuivat vallesmannin ympärille näkemään ja kuulemaan.

— Lue ääneen, että mekin kuulemme!
— kehoitti Ronsi.

Ja vallesmanni luki, nauru silmissä ja suupielissä:

Herra kuvernööri,

oste Oulu.

herra kuvernööriltä pyyvän kysyä ja ilmoittaa tuosta Heinärannan kilpajuoksusta, että onko se luvallista kun on faanojakin ollut kolmessa paikassa Erkintarhassa, Ylipään Vilhemmin suoviljelyksen vieressä ja Vanhan Jannen lähteen vieressä ja kysyn eikö faanaus ole kielletty ja herrat teit puolikuppisia illalla ja semmonen elämä kuului koko päivän, että Rantaväliin kuja kaikui, sillä minä olin kujalla, kun en malttanut mennä poiskaan. Kysyn onko luvallista, kun Sipillan kylän sääreläispoikakin sairasti jalkaansa monta päivää ja maallinenkin laki semmoisesta nuhtelee vaikka faanat olivat lakanoita. Kaikki muut pelkäsit eikä panneet nimeään, vaan minä en pelkää eikä käy meillä panttaamassa elämänsä päivänä ja meänkin poika

on kuin hulluksi tullut juoksemaan, samoin kaikkien krannien.

Heinärannalla elokuun 23 p. 1912.

Eeva Karollina Peltomäki
aika talon emäntä ja leski nyt.

Kirjottanut pyynnöstä:

Jonas Nällhuuti,
kirjuri ja asianajaja.

Lähetepäätös.

Nämä valituskirjat lähetetään Heinärannan piirin nimismiehelle, joka vaatikoon valittajalta Eva Karoliina Peltomäeltä selvemmän valituskirjelmän ja erittäin selviytyksen siitä mitä valittaja tarkoittaa sanoilla „faanaus“ ja „faana“ (lippuko?) ja palauttakoon sitten tämän valituskirjevihkön oman selityksensä seuraamana. Oulun lääninkansliassa syyskuun 4 p. 1912“.

Vallesmanni nauroi henki-menossa, mutta muut herrat kiroilivat.

— Sakramenscade käring! — noitui metsäherra.

Mutta yhtäkkiä lakkasi vallesmannikin nauramasta, kävi vakavaksi ja virkkoi:

— Hänellä ei siis ollut muusta valittamista . . .

Toiset katsoivat vallesmanniin kysyvästi.

— Huomaattehan, että tarkoitus on valittaa vain siitä, että siellä oli liput . . .

Nyt toisetkin älyivät ja jäivät pitkäksi aikaa mietteisiinsä.

Väinö Kataja

suosittu perä-pohjalainen kirjailijamme ja ainoa perä-pohjalaisten olojen kuvaaja ja tuntija, on kirjoittanut useita teoksia, kertomuksia ja romaaneja, jotka ovat tulleet laajalti tunnetuiksi ja pidetyiksi. Huomattavimmat niistä ovat:

Irja, kuvaus, 2 painos	1:—
Maalaiskuvia, kok. kertomuksia	2:—
Maalaiskuvia II, „ „	2:—
Elämän loppuessa, romaani	2: 50
Lain varjolla, romaani	2: 75
Eri isää, romaani	2:—
Tullikavaltaja, romaani	2: 50
Ruotsin rajalta, tullikavallusromaani	2: 50
Hevosmiehiä, markkinakuvaus Tornio- joelta	2: 75
Heinärannan Iso-Musta, kyläromaani	1: 50
Heinärannan Osuusmeijeri, „	1: 50
Kun isoja herroja kulki Heinärannan kautta	1: 50
Heinärannan Olympialaiset, kyläker- tomus.	1: 50
Toisen oma, kevät-unelma, 2 painos	—: 50
Uuteen elämään, erämaan idylli, 2 p.	—: 50

Myydään kaikissa kirjakaupoissa ja kustantajalla.

ARVI A. KARISTO
KUSTANNUSLIKE HÄMEENLINNA

Suom. kunnok. 1,
Kataja

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1174

+

